

**UCHWAŁA NR XXV/194/2021
RADY MIEJSKIEJ W LIBIĄŻU**

z dnia 26 lutego 2021 r.

**przyjęcia "Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Gminie Libiąż na lata 2021- 2028"**

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt 15) ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2020r. poz. 713 z późn. zm.) oraz art. 6 ust. 2 pkt 1) ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2020r. poz. 218 z późn. zm.) Rada Miejska w Libiążu uchwała co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Libiąż na lata 2021-2028” stanowiący załącznik niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Libiąża.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Libiążu

Bogusław Gucik

Załącznik do Uchwały
Nr XXV/194/2021
Rady Miejskiej w Libiążu
z dnia 26 lutego 2021 r.

***Program Przeciwdziałania Przemocy
w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy
w Rodzinie w Gminie Libiąż
na lata 2021-2028***

Libiąż 2021

SPIS TREŚCI:

WSTĘP.....	2
I. PODSTAWY PRAWNE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE	3
II. CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE	5
2.1. DEFINICJA PRZEMOCY.....	5
2.2. RODZAJE I FORMY PRZEMOCY W RODZINIE.....	7
2.3. FAZY CYKLU PRZEMOCY.....	10
2.4. STRATEGIA POWSTRZYMYWANIA PRZEMOCY W RODZINIE.....	12
2.5. SKALA WYSTĘPOWANIA ZJAWISKA PRZEMOCY W POLSCE.....	13
III. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W GMINIE LIBIĄŻ.....	15
3.1. CELE I METODOLOGIA BADANIA.....	15
3.2. PROBLEM PRZEMOCY W ŚWIETLE BADAŃ ILOŚCIOWYCH. CHARAKTERYSTYKA UCZESTNIKÓW BADANIA.....	18
3.3. WYSTĘPOWANIE ZJAWISKA PRZEMOCY W GMINIE LIBIĄŻ.....	21
3.4. ŚWIADOMOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW GMINY LIBIĄŻ NA TEMAT FORM WSPARCIA DLA OSÓB DOŚWIADCZAJĄCYCH PRZEMOCY.....	26
3.5. DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY WŚRÓD UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH Z TERENU GMINY LIBIĄŻ.....	32
IV. WNIOSKI Z BADAŃ I REKOMENDACJE.....	40
V. PLAN STRATEGICZNY PROGRAMU.....	42
5.1. ANALIZA SWOT GMINNEGO SYSTEMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE.....	42
5.2. CEL GŁÓWNY I CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU.....	43
5.3. ADRESACI PROGRAMU.....	51
5.4. PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU.....	51
5.5. FINANSOWANIE PROGRAMU.....	51
5.6. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU.....	52

WSTĘP

Niniejszy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Libiąż na lata 2021-2028 obejmuje zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, które realizowane są przez jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w Ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 218 z późn. zm.).

Ustawa ta wprowadziła szereg zmian odnoszących się do ochrony osób doznających przemocy w rodzinie. Na gminy nałożono obowiązek podejmowania działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w Zespołach Interdyscyplinarnych.

Uchwała Rady Miejskiej w Libiążu Nr XLII/269/2010 z dnia 03 lipca 2020 r. określiła tryb i sposób powoływania i odwoływania członków Zespołu Interdyscyplinarnego d/s Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Libiąż.

Zarządzeniem Nr 516/V/2010 Burmistrza Libiąża z dnia 29 października 2010 r. został powołany Zespół Interdyscyplinarny w skład, którego obligatoryjnie weszli przedstawiciele:

- > jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- > gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
- > policji,
- .> oświaty,
- > służby zdrowia,
- > kuratorzy sądowi Sądu Rejonowego w Chrzanowie.

Głównym zadaniem Zespołu Interdyscyplinarnego jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów uprawnionych do interwencji i pomocy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Pozostałe działania Zespołu Interdyscyplinarnego to:

- > inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie,
- > dokonywanie diagnozy problemu przemocy w rodzinie,

- > inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
- > podejmowanie działań zapobiegających przemocy w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku.

W ostatnich latach obserwujemy znaczny wzrost zainteresowania szerokich kręgów społecznych problematyką przemocy w rodzinie. W większości miast naszego kraju powstają wyspecjalizowane placówki zajmujące się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie oraz udzielaniem interdyscyplinarnej pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie. Sam fakt dostrzeżenia problemu cierpienia innych osób w środowisku rodzinnym jest pozytywnym znakiem czasu i przejawem dojrzałości i odpowiedzialności znacznej części naszego społeczeństwa.

Problem przemocy w rodzinie jest coraz częściej tematem różnego rodzaju przekazów medialnych. Można zatem zauważyć, że nie stanowi już tematu tabu, wychodzi z ukrycia, a osoby doświadczające przemocy w rodzinie mają coraz szerszy dostęp do informacji o przysługujących im uprawnieniach oraz miejscach, w których mogą uzyskać niezbędną pomoc i wsparcie. Niestety pomimo wielu podejmowanych przez instytucje rządowe i pozarządowe działań informacyjnych, edukacyjnych, prowadzonej profilaktyki w stosunku do rodzin zagrożonych przemocą, nadal obecne jest niepokojące zjawisko bierności, bezczynności i niechęci społeczeństwa do korzystania z wachlarza pomocy dostępnego na terenie całego kraju.

I. PODSTAWY PRAWNE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

Podstawowym dokumentem regulującym działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 218 z późn. zm.). Definiuje ona pojęcie przemocy w rodzinie, określa zadania organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie przeciwdziałania przemocy. Określa również zasady postępowania wobec osób doznających przemocy w rodzinie oraz wobec jej sprawców. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie określa dla samorządu gminnego zadania, które w szczególności dotyczą tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez:

- 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Inne akty prawne wspomagające podejmowanie działań na rzecz ofiar

i sprawców przemocy to:

- 1) ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1444 z późn. zm.),
- 2) ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359),
- 3) ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1876),
- 4) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 r., Nr 209, poz.1245),
- 5) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm) rozdział drugi „Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych”,
- 6) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 821), która powstała w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę osób, instytucji i organizacji wspomagających rodziny, w tym dzieci,

7) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2020r. poz. 1492),

8) Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii Gminy Libiąż na 2021 rok”,

9) Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2021–2028, którego celem głównym jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Polsce,

10) Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Libiąż na lata 2021–2026, która określa swój cel strategiczny jako zintegrowany system profilaktyki, ograniczania problemów uzależnień i zachowań agresywnych.¹

II. CHARAKTERYSTYKA PRZEMOCY W RODZINIE

2.1. Definicja przemocy

Przemoc w rodzinie może być zarówno przyczyną, jak i skutkiem dysfunkcyjności rodzin. Należy do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej. Relacje na temat przemocy wpłynęły na wzrost społecznej świadomości i zmusiły do przyjęcia faktu, iż we współczesnym społeczeństwie przemoc w rodzinie jest zjawiskiem powszechnym, obecnym we wszystkich kręgach kulturowych i religijnych, w każdym zakątku świata. Towarzyszy ludziom w różnych relacjach i na różnych etapach życia.

W literaturze jest wiele definicji przemocy, która rozumiana jest jako zachowanie agresywne ukierunkowane bezpośrednio na drugiego człowieka, przynoszące mu szkody fizyczne lub psychiczne. Pierwotnie przemocą określano nadużycie siły przez człowieka wobec drugiej osoby. Obecnie przemocą określa się takie zachowanie jednostki lub grupy, w wyniku którego inne osoby ponoszą uszczerbek na ciele i psychice.

Odnosząc się do słownika frazeologicznego przemoc oznacza gwałt, przewagę z użyciem siły fizycznej wbrew czyjejś woli.

¹<http://www.ops.libiaz.pl/files/programprzeciwdziaaniaprzemocywrodzynieiochronyosbdoznajcychprzemocywrodziniwegminielibialata2017-2020.pdf> 14.12.2018r.

W słowniku języka polskiego przemoc to fizyczna przewaga wykorzystywana do czynów bezprawnych dokonywanych na kimś, narzucona bezprawnie władza

Najpełniej przemoc w rodzinie precyzuje Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w art. 2 pkt. 2 *„przemoc to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób (...), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Z cytowanej definicji wynika, że przemoc to działanie pojedyncze lub trwające jakiś czas, intencjonalne i przynoszące szkody fizyczne psychiczne i moralne członkom rodzin.*

W słowniku socjologicznym przemoc zdefiniowana jest jako, jeden z głównych, obok groźby środków przymusu polegającym na użyciu siły fizycznej przez jednostkę lub grupę, wbrew obowiązującym przepisom prawnym, w celu zmuszenia jednostki czy grupy do określonych działań lub też do zaprzestania czynności już rozpoczętej oraz bezprawne narzucenie władzy².

Wanda Sztander natomiast przez przemoc rozumie takie działania, które upośledzają moc kogoś, kto jest obiektem. Taki właśnie jest cel przemocy *„czyniący z człowieka istotę bezbronną”*.

Według Józefy Brągiel przemoc to każdorazowe, zamierzone działanie osoby, instytucji, społeczeństwa czy też państwa, które ujemnie wpływa na zdrowie, rozwój fizyczny i psychospołeczny.

Jerzy Mellibruda uważał natomiast, że przemoc to nieodłączna część naszego życia, na każdym jego etapie jesteśmy na nią narażeni. Według polskich specjalistów przemoc domowa to:

- > działanie lub zaniechanie działań przez jednego z jej członków przeciwko pozostałym,
- > z wykorzystywaniem przewagi sił lub władzy,

²J. Cichła, *Dynamika i uwarunkowania przemian psychospołecznego funkcjonowania kobiet- ofiar przemocy domowej- w trakcie procesu terapeutycznego*, Wyd. PWSZ w Głogowie, Głogów 2015, s. 28-29.

- > godzące w ich prawa lub dobra osobiste, w szczególności w ich życie, zdrowie fizyczne lub psychiczne,
- > powodujące w ich życiu szkody lub cierpienie.

Z punktu widzenia prawa przemoc w rodzinie to przestępstwo, którego rodzaje określone są w różnych kodeksach i podlegają karze. Perspektywa moralna ukazuje przemoc, jako krzywdzenie słabszego czyli zło moralne. Spojrzenie psychologiczne na przemoc zwraca uwagę na cierpienie i bezradność ofiary, odsłania mechanizmy wewnętrzne i sytuacje sterujące przemocą oraz złożone procesy interakcji pomiędzy sprawcą a ofiarą przemocy³.

Na gruncie kryminalnym, przemoc to użycie siły fizycznej lub też groźba jej użycia, jeżeli zamiar sprawcy obejmuje spowodowanie szkód fizycznych w postaci uszkodzenia ciała lub śmierci.

Od wczesnego dzieciństwa człowiek obserwuje lub też osobiście doświadcza różnych form zachowań ludzkich, które służą krzywdzeniu innych, zadawaniu im bólu. W dorosłym życiu zachowania takie mogą być powielane. Istotną rolę odgrywa także wpływ środków masowego przekazu na człowieka, oglądanie przez młodych ludzi filmów o treściach związanych z agresją, przemocą przestępstwem, ludzi młodych, mało krytycznych, nie mających lub nie dążących do korzystania z innych źródeł wiedzy⁴.

2.2. Rodzaje i formy przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie to intencjonalne działanie, lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę sił przeciwko członkom rodziny, naruszające ich prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienia i szkody.

Przemoc w rodzinie może przybierać różnorodne formy i rodzaje:

1. **Przemoc fizyczna** jest naruszeniem nietykalności fizycznej drugiej osoby, jest intencjonalna, powoduje uszkodzenia ciała, polega na biciu, kopaniu, popychaniu,

³ J. Melibruda, *Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie*, www.niebieskalinia.pl/przewodnik_ustawa/poradnik_eksperti_radza/01._Jerzy_Melibruda.pdf 13.12.2018r

⁴ K. Stanek, *Praca socjalna z osoba lub rodziną z problemem przemocy*, Wyd. Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa 2014, s. 20.

policzkowaniu, duszeniu, szczypaniu, ciskaniu w drugą osobę przedmiotami, polewaniu substancjami żrącymi itd.

2. **Przemoc psychiczna**- to naruszenie godności osobistej, słowne lub też niewerbalne groźby użycia przemocy, ubliżanie, szantażowanie, poniżanie, obrażanie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów, wyśmiewanie poglądów, karanie przez odmowę uczuć itd.

3. **Przemoc seksualna** to naruszenie intymności, wymuszanie pożycia seksualnego, nieakceptowanych praktyk seksualnych, sadystyczne formy współżycia, gwałt małżeński itd.

4. **Przemoc ekonomiczna**- jest naruszeniem własności, niezaspokojeniem potrzeb materialnych rodziny, odmawianiem lub ograniczaniem dostępu do wspólnych środków finansowych, odbieraniem zarobionych pieniędzy, uniemożliwianiem podjęcia pracy zarobkowej itd.

5. **Zaniedbanie** to naruszenie obowiązku do sprawowania opieki ze strony najbliższych osób. Jest formą przemocy ekonomicznej i oznacza m.in. ograniczanie lub odebranie środków na utrzymanie, pozbawienie żywności, niezbędnego ubrania, schronienia, brak wsparcia w chorobie, nie udzielanie pomocy w potrzebie, uniemożliwienie dostępu do mieszkania, kuchni, łazienki, łóżka itp.⁵

6. **Mobbing** jest formą przemocy stosowaną najczęściej w środowisku pracy. Dotyczy każdego fizycznego ataku, napaści, słownej obelżywości, zachowań pracowników lub skierowaną przeciwko pracownikom. Polega na uporczywym i długotrwałym nękaniu lub zastraszaniu pracownika, wywołuje zaniżoną ocenę przydatności zawodowej, ma na celu poniżenie lub ośmieszenie pracownika, izolowanie bądź też wyeliminowanie go z zespołu współpracowników.

7. **Stalking** oznacza uporczywe, natrętne nękanie osoby, przejawiające się w próbach nawiązania kontaktu mimo wyraźnego sprzeciwu drugiej osoby.

8. **Cyberprzemoc** oznacza przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych m.in. Internet, telefony komórkowe. Charakteryzuje się wysokim poziomem anonimowości sprawcy, jednocześnie jego siłą nie fizyczną czy społeczną lecz umiejętnością wykorzystywania możliwości, jakie dają media elektroniczne⁶.

⁵ E. Kowalewska- Borys, *Problematyka przemocy w rodzinie*, Wyd. Difin, Warszawa 2012, s 40.

⁶ K. Stanek, *Praca socjalna z osobą lub rodziną z problemem przemocy*, Wyd. Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa 2014, s. 31-37

9. **Przemoc strukturalna** ma miejsce w strukturach społecznych, w świadomości społecznej, w danej kulturze. Odbierana jest przez społeczeństwo, jako coś naturalnego. Nie dotyczy bezpośrednio fizycznego aktu, zamiaru użycia siły fizycznej czy psychicznego zranienia.

10. **Przemoc symboliczna** opiera się na prawie narzucania i wpajania zachowań służących interesom agresora. Sprawcy pragną osiągnąć pełną kontrolę nad zachowaniem ofiary, często grożą wyrządzeniem krzywdy ulubionym zwierzętom ofiary lub zniszczeniem przedmiotów mających szczególne znaczenie emocjonalne dla ofiary.

11. **Przemoc rytualna** oznacza zachowania agresywne lub autoagresywne w rytuałach religijnych oraz obrzędach służą wyzoleniu ducha od potrzeb i żądz cielesnych. Najistotniejsze jest połączenie z Bogiem i osiągnięcie wyższego poziomu istnienia. Sama autodestrukcja ma służyć uwolnieniu się od poczucia winy i zadowolenia bóstw, które pełnią funkcję przeniesionych na zewnątrz wyrzutów sumienia⁷.

Biorąc pod uwagę emocjonalne aspekty zachowania sprawców przemocy w rodzinie wyróżnić należy:

* **przemoc gorąca**, w której następuje impulsywność sprawcy przejawiająca się furią czyli wybuchem skumulowanych i niemożliwych do powstrzymania uczuć złości lub wściekłości. Ma na celu wywołanie cierpienia i spowodowanie szkód. Mogą ją powodować negatywne i intensywne przeżycia związane z frustracją, z zablokowaniem dążeń, z niespełnieniem oczekiwań i pragnień. Pojawia się agresywna reakcja na stres, która nie zostaje zahamowana i przelewa się na pozostałych członków rodziny.

* **przemoc chłodna** natomiast bywa znacznie spokojniejsza, choć czasem jest to jedynie pozorny spokój, który aktywuje emocje skutecznie kontrolowane i tłumione. Polega na realizowaniu przez sprawcę określonego scenariusza istniejącego w jego umyśle, a czasem w obyczajach i kulturze.⁸

⁷J.Mazur, *Przemoc w rodzinie. Teoria i rzeczywistość*, Wyd. Żak, Warszawa 2002, s.57-58.

⁸ K. Stanek, *Praca socjalna z osobą lub rodziną z problemem przemocy*, Wyd. Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa 2014, s. 24-25.

2.3. Fazy cyklu przemocy

Przemoc w rodzinie nie jest czynem jednorazowym, często ma długą, kilkunastoletnią historię i najczęściej powtarza się według określonych, nietrudnych do zaobserwowania prawidłowości. Ma charakter cykliczny, powtarza się w trzech następujących po sobie fazach:

1. **Faza narastania napięcia**- polega na stopniowym wzroście napięcia pomiędzy sprawcą a ofiarą. Sprawca staje się poirytowany, rozdrażniony, zaczyna zachowywać się w sposób zagrażający bezpieczeństwu ofiary, krytykuje, obraża, upokarza i zastrasza bliską osobę. Każdy szczegół wywołuje jego złość, staje się patologicznie zazdrosny, obsesyjnie kontroluje sytuację. Sprawcy nadużywający alkoholu zaczynają w większych ilościach spożywać alkohol. W tej fazie cyklu może dochodzić do mniejszych aktów przemocy wobec najbliższych osób. Ofiary mają świadomość nadchodzącego ataku, starają się nie wywoływać sytuacji konfliktowych.
2. **Faza gwałtownej przemocy**- następuje w niej eskalacja przemocy, sprawca staje się gwałtowny, wpada w szał i wyładowuje swoją wściekłość na ofierze. Często zdarza się, że dochodzi do aktu przemocy fizycznej zagrażającego bezpośrednio zdrowiu i życiu ofiary. Wybuch może być wywołany czymś zupełnie banalnym albo ofiara sama świadomie lub nieświadomie , prowokuje partnera „, aby mieć to już za sobą”.
3. **Faza skruchy (miodowego miesiąca)** - zachowanie sprawcy przechodzi od zaprzeczenia tego co się stało, do prób odpokutowania i obietnic. Sprawca przeprosza za swoje zachowanie, obiecuje poprawę, przynosi kwiaty, kupuje prezenty. W trakcie trwania tej fazy osoby doświadczające przemocy wycofują się z kontaktu z osobami pomagającymi, często zmieniają zeznania lub wycofują oskarżenia, usprawiedliwiają i bronią sprawców. Jest to czas pozornego odzyskiwania przez ofiary sił i kontroli nad życiem. Niestety okres ten bardzo szybko przemija i znowu powoli dochodzi do narastania napięcia⁹.

Przedstawione powyżej fazy następują kolejno po sobie. Niestety w każdym kolejnym cyklu, faza miodowego miesiąca trwa coraz krócej i bywa coraz mniej sielankowa. Koszmar

⁹ Tamże, s.25-26.

powraca a przemoc w każdym kolejnym cyklu bywa dłuższa i gwałtowniejsza. Doświadczenia ofiary z fazy miodowego miesiąca dezorientują i utrwalają w sprawie poczucie bezkarności.¹⁰

Przemoc wywiera głęboki wpływ na ofiarę i wywołuje skutki w postaci zmian w jej psychice, sprzyja utrwalaniu przemocy i skutecznie utrudnia działania prowadzące do wyzwolenia. Powszechnie znane są trzy aspekty zniewalające ofiarę przemocy w rodzinie:

- * cierpienie, które powoduje pewne ograniczenia w codziennym życiu,
- * sprawowanie kontroli, które staje się w przemocy najważniejsze,
- * porządek, który poprzez przemoc zostaje poważnie zachwiany a czasem zburzony.

Wymienione powyżej aspekty zniewalają umysł ofiary przemocy, sprawiają, że spogląda na przemoc z trzech punktów widzenia: sprawcy, ofiary i świadka. Uwzględnienie tych trzech aspektów pozwala na zrozumienie przemocy w całości, zdiagnozowanie problemu a następnie podjęcie profesjonalnych działań, które mają na celu wszechstronną pomoc ofierze, sprawcy i osobie uczestniczącej w przemocy w charakterze świadka.

Ponadto przemoc w rodzinie charakteryzuje pewien rozwój. Na początku pojawiają się incydenty, konflikty, awantury, pierwsze przejawy przemocy fizycznej, psychicznej, ekonomicznej, seksualnej lub zaniedbanie. Jednak sprawca przemocy za każdym razem składa obietnice poprawy. To normą rodziny staje się brak wystąpienia przemocy, niestety z czasem następuje wzrost tego zjawiska. Członkowie rodziny zaczynają się izolować od bliskich, znajomych, przestają ich odwiedzać i sami nikogo nie zapraszają do domu. Przemoc zaczyna się zamykać w czterech ścianach. W ofiarach wzrasta niepokój i lęk przed wystąpieniem przemocy. W konsekwencji pojawia się chaos i dezorganizacja rodziny. Członkowie rodziny próbują funkcjonować na nowych zasadach, w których normą staje się przemoc¹¹.

¹⁰J. Cichła, *Dynamika i uwarunkowania przemian psychospołecznego funkcjonowania kobiet- ofiar przemocy domowej- w trakcie procesu terapeutycznego*, Wyd. PWSZ w Głogowie, Głogów 2015, s. 51.

¹¹J.Mazur, *Przemoc w rodzinie. Teoria i rzeczywistość*, Wyd. Żak, Warszawa 2002, s.33-35.

2.4. Strategie powstrzymywania przemocy w rodzinie

Osoby doświadczające przemocy w rodzinie doznają cierpienia, przygnębienia, bezsilności, często są zrozpaczone. Zarówno psychicznie jak i fizycznie doznają wielu urazów i pozostają w długotrwałym stresie.

Wśród 1000 kobiet poddanych badaniom przez amerykańskich specjalistów, które były systematycznie bite przez swoich partnerów, zidentyfikowano siedem podstawowych strategii, którymi posługują się ofiary, by powstrzymać męża od bicia. Bite kobiety często podejmują **rozmowę** ze sprawcą przemocy na temat aktu przemocy. Opowiadając partnerowi o bólu, cierpieniu i poczuciu krzywdy osoby doświadczające przemocy starają się wzbudzić u sprawcy poczucie winy. Zdarza się, że sprawcy przemocy zgłaszają gotowość do zaprzestania przemocy pod warunkiem, że ofiara będzie posłuszna. Czasem jednak rozmowy prowadzą do ponownego aktu przemocy. Kolejną strategią powstrzymania przemocy jest **uzyskanie** od sprawcy przemocy **obietnicy poprawy** i powstrzymania się od przemocy. Wówczas ofiary odwołują się do moralności, uczuć, opinii dzieci i sąsiadów, pragną nakłonić sprawcę do przyrzeczenia, że już nigdy w ten sposób się nie zachowa. **Straszenie sprawców** jest częstym sposobem postępowania kobiet doświadczających przemocy. Grożąc powiadomieniem policji czy też opuszczeniem domu i rozwodem chcą wywrzeć na sprawcy powstrzymanie przemocy. Jednak ofiary rzadko bywają konsekwentne w swych groźbach i tym samym dają przyzwolenie na dalsze stosowanie przemocy. Można powiedzieć, że jedynym skutecznym sposobem zwiększenia skuteczności tej strategii będzie zrealizowanie choć części groźb. Inną strategią powstrzymania przemocy jest **ukrywanie się przed sprawcą**, co oznacza chowanie się w innym pokoju, zamykanie się w łazience lub też wybieganie z domu. Takie zachowania stwarzają doraźną nadzieję na uniknięcie ataku. Niestety wiele kobiet twierdzi, że poprzez zachowania tego typu, dawały pretekst do następnych ataków. Ukrywanie się ofiary jest skuteczne jeżeli faktycznie oddziela się ją od sprawcy przemocy. Wyciągnięcie z prowizorycznego schronienia utwierdza jedynie sprawcę przemocy w poczuciu władzy i bezkarności.

Kolejnym sposobem radzenia sobie ofiar przemocy jest **pasywne obrona**, która polega na próbach osłonięcia ciała przed atakiem m.in. dłońmi, stopami, poduszką, sprzętami domowymi. Zazwyczaj strategia ta jest stosowana odruchowo i nie wpływa na powstrzymanie ataku.

Pasywna obrona , w przypadku wszystkich badanych kobiet nie przyniosła pożądanych efektów, często nasilała agresję u sprawców. Natomiast **unikanie** agresywnego zachowania w momencie, kiedy istnieje uzasadnione podejrzenie, że zbliża się kolejna fala agresji jest również sposobem radzenia sobie z przemocą. Kobiety często opuszczają dom przed powrotem agresora lub wycofują się w przypadku zaczepek ze strony sprawcy przemocy. Odmienną strategią jest **walka obronna** stosowana przez kobiety doświadczające przemocy fizycznej, które oddają ciosy , drapią, gryzą, odpychają, rzucają przedmiotami.. Jest to jednak strategia niebezpieczna i często powoduje nasilenie przemocy. Natomiast **strategia poniżająca** polega na całkowitym podporządkowaniu się i poniżaniu się przed sprawcą. W tej strategii sprawca przemocy przejawia satysfakcję ze zniewolenia ofiary, nie musi wówczas używać brutalnej przemocy aby podtrzymać swoją władzę i pozycję agresora. Kobiety stosujące tę strategię uzależniają się od sprawcy przemocy i tym samym tracą swoją podmiotowość¹².

2.5. Skala występowania zjawiska przemocy w Polsce.

Przemoc istnieje we wszystkich kręgach kulturowych, religijnych, jest obecna w mediach, filmach i w grach komputerowych. Towarzyszy ludziom w różnych relacjach społecznych, i na każdym etapie życia. Pojawia się tam, gdzie istnieją nierówności, chęć posiadania władzy, dominacja oraz uzależnienie jednej osoby od drugiej.

We współczesnym, globalnym świecie groźne i przerażające dla społeczności jest nie samo zjawisko przemocy, lecz jego zasięg i eskalacja. Zarówno w literaturze światowej jak też w polskiej literaturze podawane są szerokie zakresy występowania zjawiska przemocy. W świecie nauki, polityki czy kultury istnieje powszechne zainteresowanie koniecznością podnoszenia wiedzy i świadomości społecznej oraz opracowanie strategii i metod przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz pracy z osobami doświadczającymi przemocy w rodzinie.

W Polsce coraz częściej mówi się o skali występowania zjawiska przemocy w różnych kręgach społecznych: w szkole, w pracy, jednak najszerzej podejmowany temat to przemoc w rodzinie. Pomimo faktu, że niezwykle trudno ocenić skalę zjawiska przemocy

¹² J. Melibruda, *Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie*, www.niebieskalinia.pl/przewodnik_ustawa/poradnik_eksperti_radza/01._Jerzy_Melibruda.pdf 13.12.2018r.

w rodzinie, a dane mają wyłącznie charakter szacunkowy to z pewnością nie jest to zjawisko marginalne. Rodziny dotknięte przemocą pozostają w trudnej sytuacji społecznej, co jest podstawą do udzielania im szczególnej pomocy przy użyciu metod i narzędzi określonych w obecnie obowiązującym porządku prawnym.

Przemoc w rodzinie jest jednym z podstawowych zagrożeń zarówno dla rodzin rozumianych jako instytucja, podlegająca ochronie i opiece państwa, jak i dla ich poszczególnych członków. Statystycznie większość ofiar przemocy w rodzinie stanowią kobiety, a w dalszej kolejności kategorie osób, których płeć nie jest uwzględniona: małoletni, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami. Bardzo często ofiarami przemocy w rodzinie są też dzieci - świadkowie. Wiedzę na temat występowania zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce dostarczają badania opinii publicznej przeprowadzone przez CBOS , statystyki Komendy Głównej Policji oraz Ministerstwa Sprawiedliwości. Niezwykle ważne dane dostarczane są również poprzez coroczne raporty do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w celu tworzenia programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Obszar problemu przemocy ukazują również instytucje zajmujące się pomaganiem. m.in. Centrum Praw Kobiet, Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”, Centralny Instytut Ochrony Pracy- Państwowy Instytut Badawczy.

Dane statystyczne Komendy Głównej Policji wskazują, że w **2017 r.** liczba sporządzonych formularzy „Niebieskie Karty” wyniosła **75 662**, w **2018 r.** wyniosła **73 153 formularzy**, a w roku **2019** wyniosła **74 319 formularzy**.

Z powyższej analizy danych statystycznych Komendy Głównej Policji wynika, że w roku 2019 nastąpił wzrost liczby sporządzonych formularzy „Niebieskie Karty” w stosunku do roku 2018 o 1,59%, co może świadczyć o wzroście poziomu świadomości społecznej na problematykę przemocy w rodzinie oraz konieczności reagowania w sytuacjach kryzysowych.

III. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W GMINIE LIBIĄŻ

Niniejsza część programu została przygotowana na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Libiążu. Badania zostały przeprowadzone zdalnie w okresie od 10 września do 15 listopada 2020 r., a jego wyniki stanowiły punkt wyjścia do stworzenia **Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021- 2028.**

3.1. Cele i metodologia badania

Diagnoza występowania zjawiska przemocy na terenie gminy Libiąż została przeprowadzona w oparciu o następujące źródła informacji:

- **posiadane dane zastane** - prowadzone przez Zespół Interdyscyplinarny d/s Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ośrodek Pomocy Społecznej w Libiążu, które stanowiły podstawę do poznania skali zjawiska przemocy w rodzinie,
- **badania ankietowe w aspekcie ilościowym**, których celem było oszacowanie skali zjawiska przemocy na terenie gminy Libiąż w okresie ostatnich 12 miesięcy, zbadanie skuteczności podejmowanych na terenie Gminy działań pomocowych oraz ustalenie sposobów radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych przez społeczność lokalną, która będzie miała istotny wpływ na tworzenie dokumentu.

Analiza rocznych sprawozdań Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu przybliżyła m. in. powody trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin korzystających z pomocy finansowej tut. Ośrodka oraz umożliwiła określenie liczby rodzin, które otrzymały pomoc finansową z powodu występowania przemocy w rodzinie.

Tabela nr 1 Liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu w latach 2016-2019.

<i>Lata</i>	<i>Liczba rodzin</i>
2016	387 rodzin
2017	302 rodziny

2018	384 rodziny
2019	378 rodzin

Tabela: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych przygotowanych przez OPS dla MPiPS.

Z analizy danych zawartych w Tabeli nr 1 wynika, że w roku 2017 odnotowano spadek liczby rodzin korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu, natomiast w następnych latach liczba rodzin korzystających z pomocy OPS w Libiążu kształtowała się na podobnym poziomie.

Tabela nr 2. Powody trudnej sytuacji życiowej mieszkańców gminy Libiąż korzystających z pomocy OPS w Libiążu w latach 2016-2019.

<i>Powody trudnej sytuacji życiowej</i>	<i>Liczba rodzin w 2016 r.</i>	<i>Liczba rodzin w 2017 r.</i>	<i>Liczba rodzin w 2018 r.</i>	<i>Liczba rodzin w 2019 r.</i>
ubóstwo	225	210	199	197
sieroctwo	0	0	0	0
bezdomność	19	16	17	16
potrzeba ochrony macierzyństwa	37	33	42	41
w tym: wielodzietność	6	8	14	15
bezrobocie	189	172	159	151
niepełnosprawność	272	278	288	295
długotrwała lub ciężka choroba	297	305	295	332
bezzradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego ogółem	144	46	65	77
w tym: rodziny niepełne	43	30	27	29
w tym: rodziny wielodzietne	2	2	3	5
przemoc w rodzinie	12	10	10	14
potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0
alkoholizm	40	43	50	47
narkomania	3	1	1	1

trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	9	6	4	7
trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy	0	0	0	0
zdarzenie losowe	2	2	1	5
sytuacja kryzysowa	0	3	1	1
klęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0

Tabela: Opracowanie własne na podstawie sprawozdawczości przygotowanych przez OPS dla MPiPS.

Analizując dane zawarte w Tabeli nr 2, zaznaczyć należy, że najliczniejszą grupę beneficjentów Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu stanowią rodziny borykające się z problemem długotrwałej lub ciężkiej choroby, niepełnosprawności, ubóstwa, bezrobocia oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego ogółem, w tym rodziny niepełne. Kolejnymi powodami, z którymi zмага się społeczność gminy Libiąż to alkoholizm i przemoc w rodzinie.

Analiza rejestru wpływu formularza „Niebieskie Karty” część „A” do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego d/s Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w gminie Libiąż pozwoliła oszacować liczbę osób doświadczających przemocy w rodzinie.

Tabela nr 3. Liczba formularzy „Niebieskie Karty”, w tym liczba kobiet, które doświadczyły przemocy w rodzinie.

Lata	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.
<i>Liczba formularzy NK część „A” ogółem:</i>	53	54	26	33	47
<i>w tym: NK sporządzone z kobietą doświadczającą przemocy</i>	43	49	23	30	37
<i>NK sporządzone z mężczyzną doświadczającym przemocy w rodzinie</i>	9	5	3	1	5

<i>NK sporządzone w przypadku, kiedy dziecko doświadczyło przemocy w rodzinie</i>	0	0	0	2	5
---	----------	----------	----------	----------	----------

Tabela: Opracowanie własne na podstawie rejestru wpływu formularzy „Niebieskie Karty” część „A” do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego.

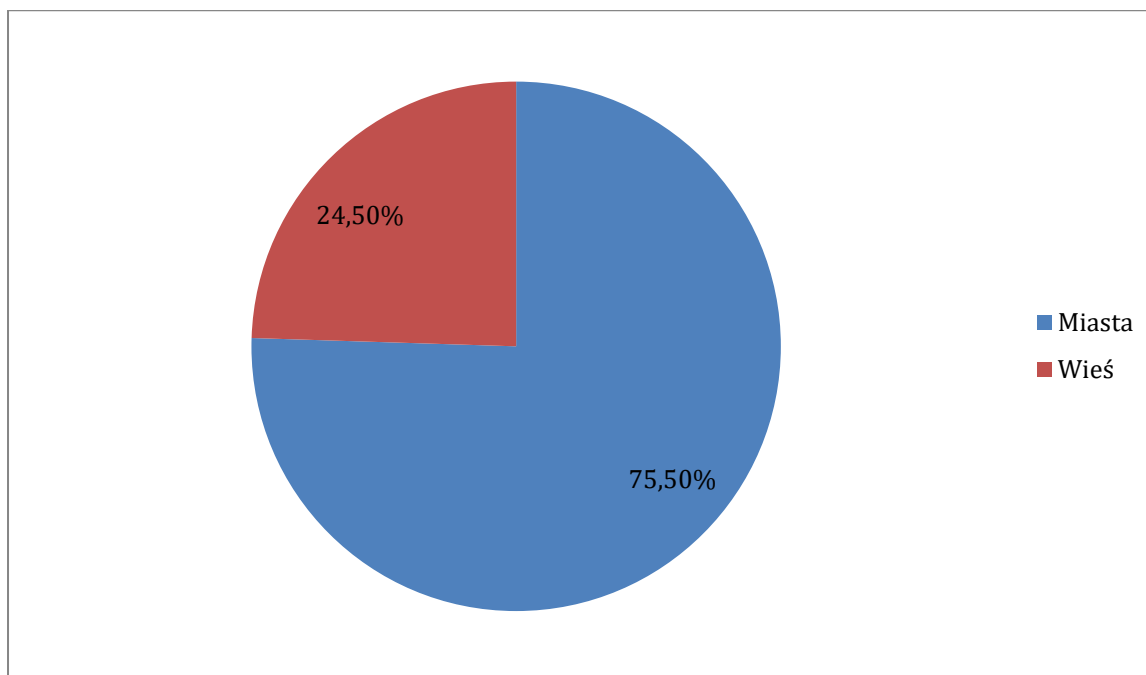
Z analizy danych zawartych w Tabeli nr 3 wynika, że na przestrzeni lat 2015 – 2019 najliczniejszą grupę osób doświadczających przemocy w rodzinie w gminie Libiąż stanowią kobiety. Jednocześnie możemy zaobserwować nieznaczny spadek liczby sporządzonych formularzy „Niebieskie Karty” w latach 2017-2018 w porównaniu do lat poprzednich. W roku 2019r nastąpił wzrost liczby sporządzonych formularzy „Niebieskie Karty”, który może być wynikiem podwyższenia poziomu świadomości społecznej na problematykę przemocy w rodzinie oraz konieczności reagowania na sytuacje kryzysowe i informowania odpowiednich służb powołanych do przeciwdziałania temu zjawisku.

3.2. Problem przemocy w świetle badań ilościowych. Charakterystyka uczestników badania

Badania ankietowe w zakresie sposobów radzenia sobie z przemocą w rodzinie zostały przeprowadzone podczas kampanii profilaktycznej o charakterze integracyjnym „Razem mieszkamy i się wspieramy” w dniu 5 października 2020 roku. Głównym celem kampanii było uwrażliwienie społeczności lokalnej na problem przemocy w rodzinie oraz poznanie sposobów radzenia sobie osób i rodzin z trudnymi sytuacjami kryzysowymi w obliczu zagrożenia epidemicznego COVID-19. Ponadto ideą wydarzenia było również wzmocnienie więzi rodzinnych oraz propagowanie spędzania wolnego czasu. W celu zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania COVID-19, kampania została przeprowadzona w sposób zdalny poprzez umieszczenie formularza ankiety, krzyżówki profilaktycznej oraz prezentacji multimedialnej dotyczącej przeciwdziałania przemocy w rodzinie na stronach internetowych OPS w Libiążu oraz Urzędu Miejskiego i Libiąskiego Centrum Kultury.

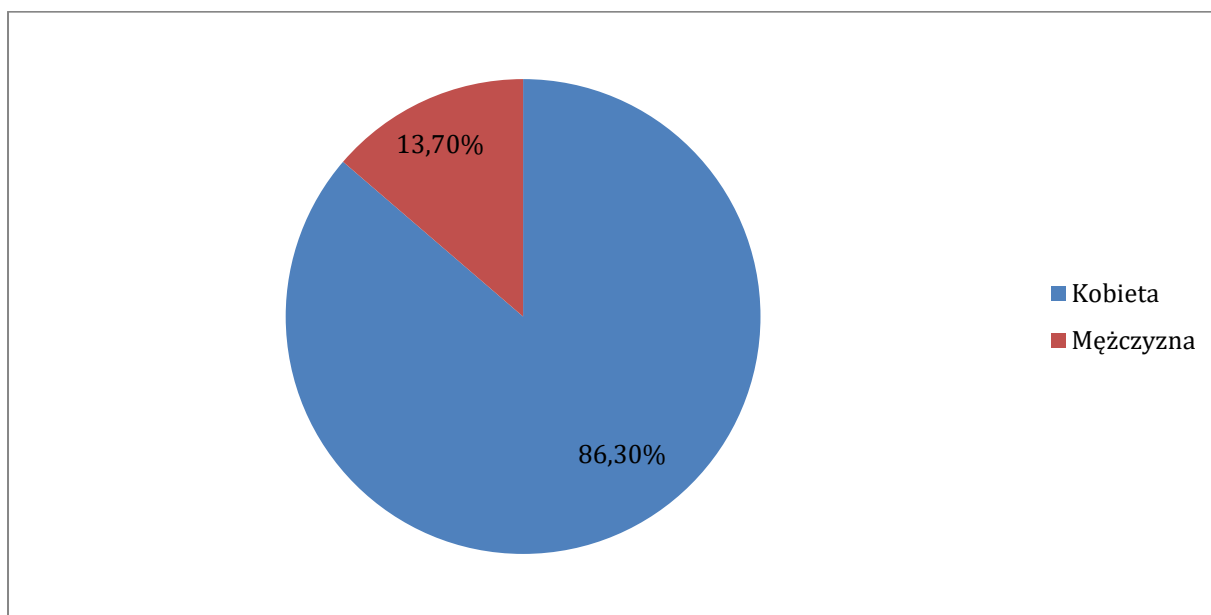
W badaniu ankietowym wzięło udział **103 dorosłych** mieszkańców gminy Libiąż. Przeprowadzone badania ankietowe pozwoliły określić kategorię osób badanych ze względu na miejsce zamieszkania, płeć, wiek i wykształcenie.

Wykres nr 1. Uczestnicy badania według miejsca zamieszkania.

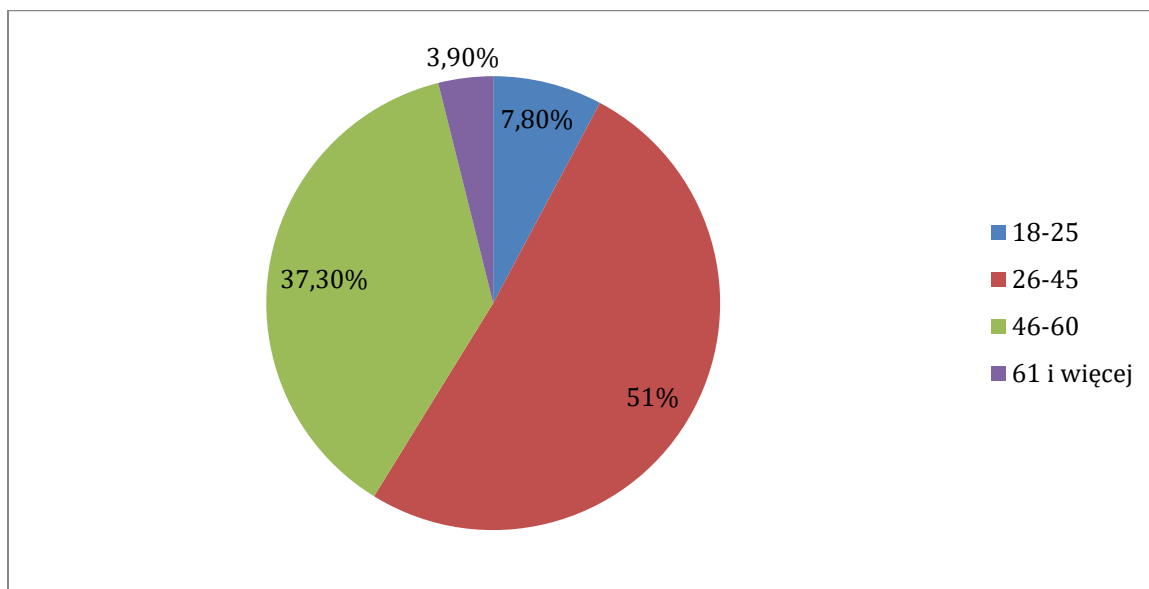
Wśród ankietowanych mieszkańców gminy Libiąż przeważającą część stanowili mieszkańcy miasta - 75,50 %, natomiast 24,50 % stanowili mieszkańcy wsi. (Wykres nr 1).

Wykres nr 2. Uczestnicy badania według płci.

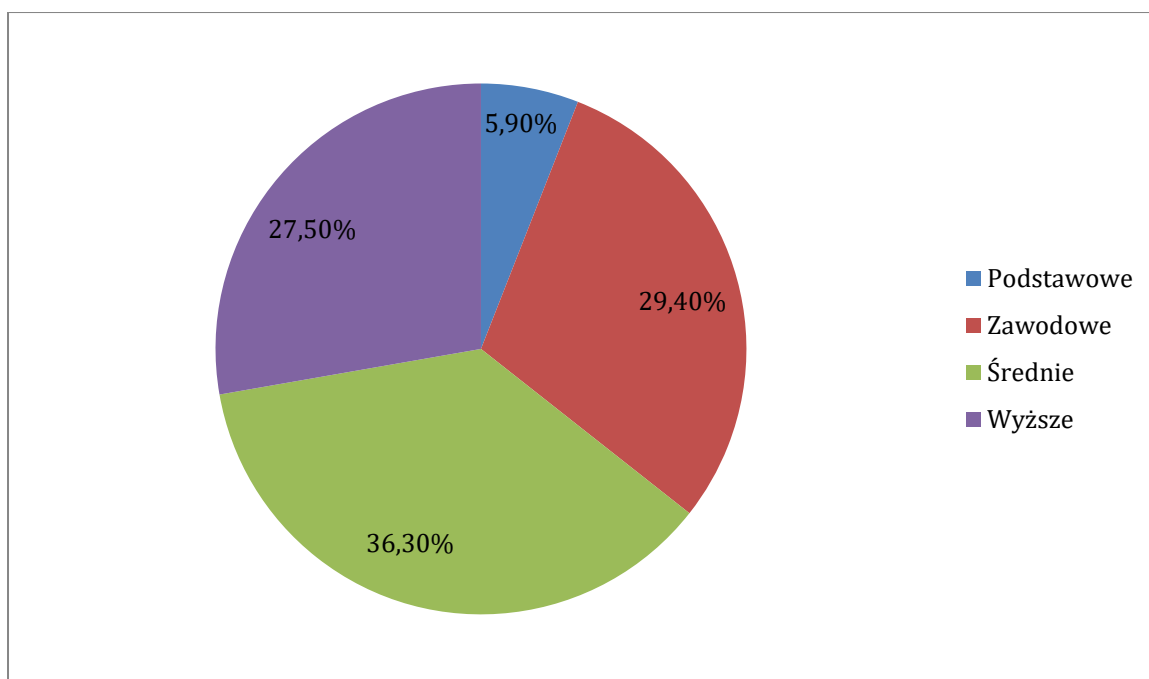
Wśród osób badanych zdecydowanie przeważały kobiety – 86,30%, natomiast mężczyźni stanowili jedynie – 13,70% wszystkich osób badanych. (Wykres nr 2).

Wykres nr 3. Uczestnicy badania według wieku (w latach).

Na podstawie powyższego wykresu nr 3 można stwierdzić, iż w badaniach ankietowych ponad połowę badanych – 51% stanowiły osoby w wieku 26 – 45 lat. Nieco mniejszy procent stanowiły osoby w wieku 46 – 60 lat – 37,30% wszystkich osób badanych. Znacznie mniejszą grupę respondentów stanowiły osoby w wieku 18 – 25 – 7,80%. Najmniej liczną grupą osób, które wyraziły chęć wypełnienia ankiety były osoby starsze w wieku powyżej 61 roku życia i więcej - 3,90 % wszystkich osób badanych. (Wykres nr 3).

Wykres nr 4. Uczestnicy badania według wykształcenia.

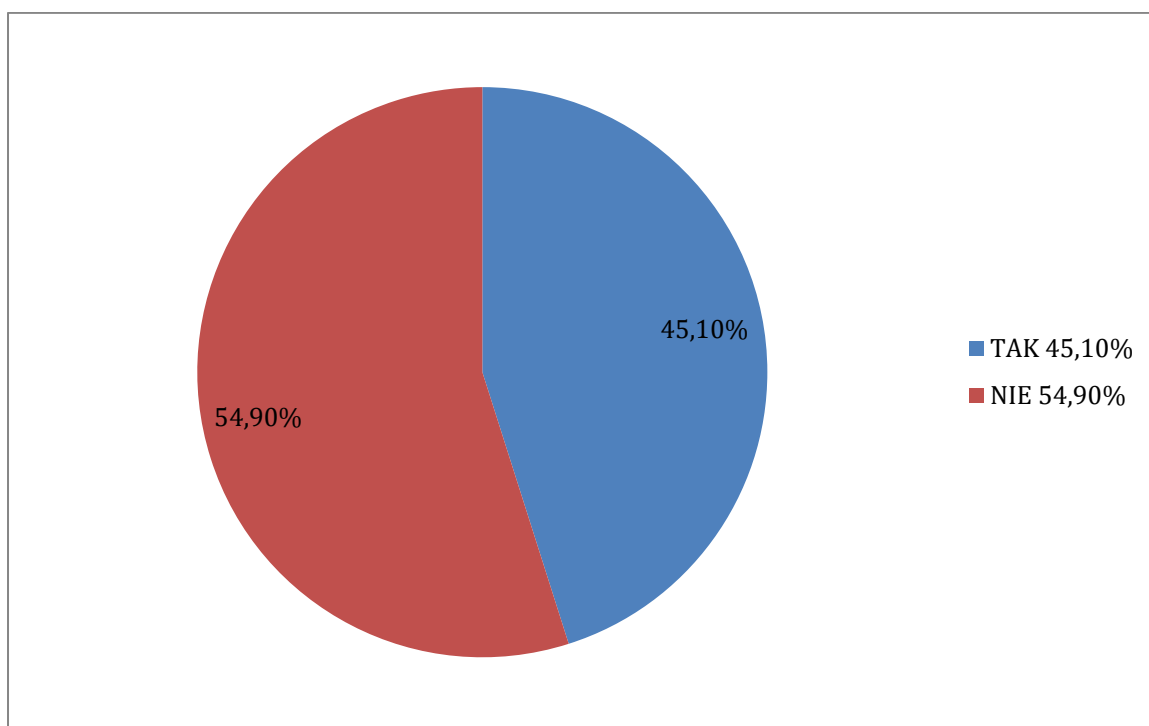

Analizując wykształcenie ankietowanych można zauważyć, iż największą grupę badanych stanowiły osoby z wykształceniem średnim – 36,30%, z wykształceniem zawodowym – 29,40%. Nieco mniejszą grupę ankietowanych stanowiły osoby z wykształceniem wyższym – 27,50%. Respondentów z wykształceniem podstawowych było zaledwie 5,90% wśród wszystkich osób badanych. (Wykres nr 4).

3.3. Występowanie zjawiska przemocy w gminie Libiąż

Ważnym aspektem niniejszego badania było ustalenie skali problemu przemocy w rodzinie wśród mieszkańców gminy Libiąż.

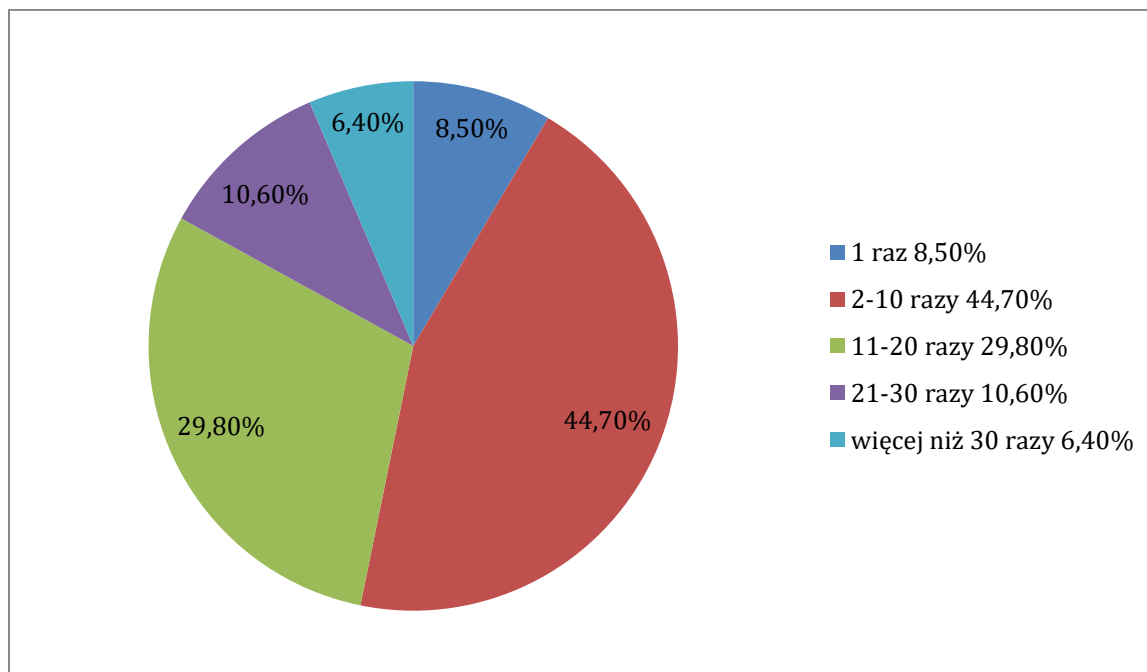
Wykres nr 5. „Czy doświadczył(a) Pan/Pani przemocy w rodzinie?”

Powyższy wykres wskazuje, iż na terenie gminy Libiąż występuje problem przemocy w rodzinie w znacznej skali. Niemniej jednak ponad połowa badanych na pytanie o doświadczenie przemocy odpowiedziała przecząco – 54,90% wszystkich badanych osób. Mniejsza część populacji badanych – 45,10% potwierdziła doświadczenie przemocy w rodzinie. (Wykres nr 5).

Odpowiedzi ankietowanych na kolejne pytanie pozwoliły ustalić częstotliwość doświadczania przemocy przez respondentów.

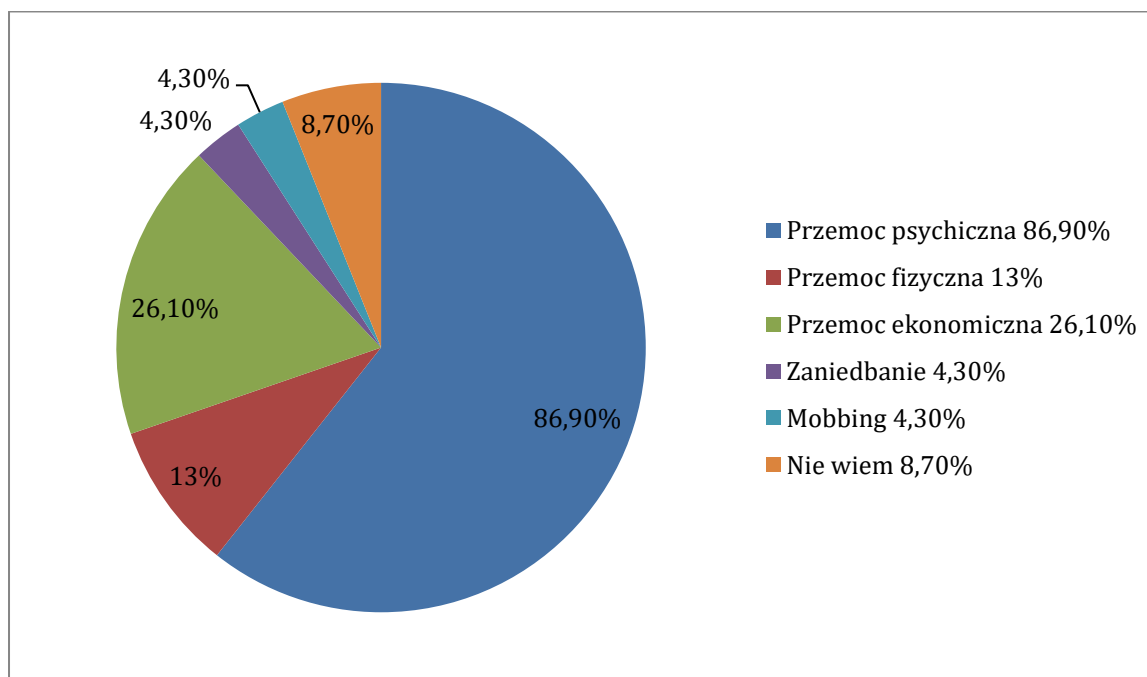
Wykres nr 6. „Jak często w okresie 12 miesięcy zdarzyło się Pani/Panu doświadczyć przemocy?”

W oparciu o zgromadzony materiał badawczy ustalono, że 44,70% respondentów doświadczyła przemocy 2-20 razy na przestrzeni 12 miesięcy. Mniejszą grupę stanowili ankietowani – 29,80% wszystkich osób badanych, które doświadczały przemocy 11 – 20 razy. Częstsze doświadczanie przemocy – 21-30 razy deklarowało 10,60% ankietowanych. Natomiast największą częstotliwość występowania przemocy – więcej niż 30 razy wskazało 6,40% respondentów. Wśród wszystkich osób badanych, przemocy jednokrotnie doświadczyło 8,50 % respondentów. (Wykres nr 6).

Osoby doświadczające przemocy wśród badanych wskazały również na rodzaje przemocy, jakie u nich miały miejsce.

Wykres nr 7. „Jakiego rodzaju przemocy Pan/Pani doznał(a) w ciągu ostatnich 12 miesięcy?”

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Według ankietowanych najczęściej stosowanym rodzajem przemocy jest przemoc psychiczna – 86,90%, przemoc ekonomiczna – 26,10%, przemoc fizyczna – 13%. Najmniejszy odsetek - 4,30% osób badanych stanowiły osoby doświadczające mobbingu i zaniedbania, jako rodzaju przemocy. Natomiast 8,70% ankietowanych wśród wszystkich badanych osób wybrało kategorię „nie wiem”. (Wykres nr 7).

Badania ankietowe miały również na celu przedstawienie form przemocy, które wystąpiły wśród respondentów doświadczających przemocy.

Tabela nr 5. Jakie formy przemocy doświadczył(a) Pan/Pani (proszę zaznaczyć te, które Panią/Pana dotknęły):

Czy zdarza się, że ktoś bliski:		TAK	NIE
1	Zabiera Ci pieniądze, każe o nie prosić lub nadzoruje Twoje wydatki?	70,6%	29,4%
2	Obraża, obrzuca wyzwiskami, przekleństwami?	90,7%	9,3%
3	Kontroluje co robisz, gdzie wychodzisz i z kim się spotykasz?	84,2%	15,8%
4	Zakazuje kontaktów z rodziną i znajomymi?	80%	20%
5	Wyrzuca Cię z domu?	17,2%	82,8%

6	Zmusza Cię do robienia rzeczy, które są uwłaczające, poniżające?	38,9%	61,1%
7	Zawstydzają Cię w obecności innych?	73,2%	26,8%
8	Zadaje ból fizyczny bijąc, szarpiąc, ciągnąc za włosy, popychając czy policzkując?	67,6%	32,4%
9	Wyśmiewa Twoje opinie, poglądy, sposób w jaki się wypowiadasz?	85,7%	14,3%
10	Stale narzuca swoje zdanie, rozkazuje, wydaje polecenia?	81,6%	18,4%
11	Skłania Cię do kontaktów seksualnych wbrew Twojej woli?	37,5%	62,5%
12	Grozi, że wyrządzi krzywdę Tobie, dzieciom lub Twoim bliskim?	51,4%	48,6%
13	Stale oskarża Cię o zdradę?	48,6%	51,4%
14	Niszczy Twoją własność, nie pozwala na posiadanie czegoś wyłącznie dla siebie?	38,7%	61,3%
15	Obwinia Ciebie o własne agresywne zachowanie?	80,6%	19,4%
16	Zaprzecza, iż stosuje przemoc wobec Ciebie, twierdząc, że jego/jej zachowanie jest dla Twojego dobra?	63,6%	36,4%
17	Jest brutalny i wulgarny w pożyciu seksualnym?	35,3%	64,7%
18	Podkreśla, że jesteś nic nie wart/a, nie ma z Ciebie pożytku?	76,5%	23,5%
19	Twierdzi, że zasługujesz wyłącznie na złe traktowanie?	56,3%	43,8%
20	Czy stosuje przemoc, również wobec waszych małoletnich dzieci?	22,2%	77,8%

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

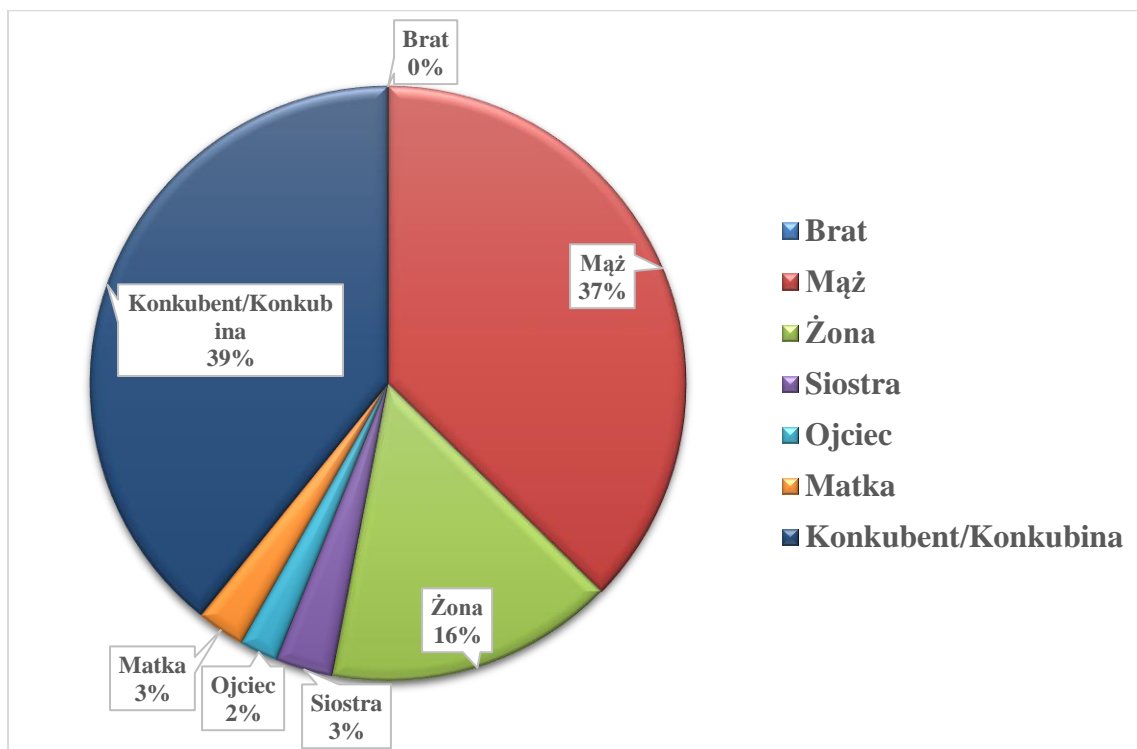
Z analizy danych uwzględnionych w tabeli nr 5 wynika, że największy odsetek osób badanych – 90,7% doświadczyło obrażania, obrzucania wyzwiskami, przekleństwami. Takie formy przemocy wskazują na wyraźną dominację przemocy psychicznej wśród osób ankietowanych. Aż 84,2 % respondentów odpowiedziało, iż doświadczyło kontrolowania ze strony osoby stosującej przemoc tego, co robi, gdzie wychodzi, z kim się spotyka. Wyśmiewanie opinii, poglądów, sposobu wypowiedzania się – to kolejne formy przemocy wskazane przez – 85,7% badanych. Inną formą przemocy psychicznej doświadczanej przez osoby badane, to narzucanie swojego zdania, rozkazy, wydawanie poleceń przez osoby stosujące przemoc – 81,6% ankietowanych tak wskazało. Aż 80,6% respondentów jest obwinianych o agresywne zachowanie sprawcy. Niskie poczucie własnej wartości, uczucie bycia niepotrzebnym występowało wśród osób badanych, które wskazały na występowanie u nich takich form przemocy, jak „*podkreśla, że jesteś nic nie wart/a, nie ma z Ciebie pożytku*” – 76, 5% ankietowanych. Z kolei 63,6% badanych wskazało na formę przemocy w postaci

zaprzeczania jej stosowania przez sprawcę. Natomiast 56,3% ankietowanych od sprawców przemocy usłyszało, że zasługują oni wyłącznie na złe traktowanie.

Analizując w dalszej części badania formy przemocy, jakich doświadczyły osoby badane można zauważyć, że obok przemocy psychicznej rysuje się obraz przemocy ekonomicznej oraz przemocy fizycznej. Zabieranie pieniędzy, nadzorowanie wydatków – takie formy przemocy wskazane zostały przez 70,6% badanych. Natomiast 67,6% respondentów doświadczyło przemocy fizycznej w postaci zadawania bólu fizycznego bijąc, szarpiąc za włosy, popychając czy policzkując. Mniej niż połowa osób badanych doświadczyła takich form przemocy, jak: zmuszanie do robienia rzeczy, które są uwłaszczające, poniżające – 38,9% ankietowanych, niszczenie własności, brak pozwolenia na posiadanie czegoś wyłącznie dla siebie – 38,7% ankietowanych. Najmniejszy odsetek respondentów – 17,2% doświadczyło wyrzucenia z domu przez osoby stosujące wobec nich przemoc. Mniejszy odsetek osób badanych – 35,3% doświadczyło przemocy seksualnej w formie skłaniania do kontaktów seksualnych bez wyrażenia zgody – 37,5% ankietowanych oraz brutalności i wulgaryzmu w pożyciu seksualnym – 35,3% ankietowanych. Niepokojące jest stwierdzenie osób badanych, iż osobami doświadczającymi przemocy są również ich małoletnie dzieci – 22,2% udzieliło takiej odpowiedzi. (Tabela nr 5).

Osoby, które doświadczyły przemocy, miały możliwość wskazania osób stosujących wobec nich przemoc.

Wykres nr 8. „Kto stosował wobec Pana/Pani przemoc?”

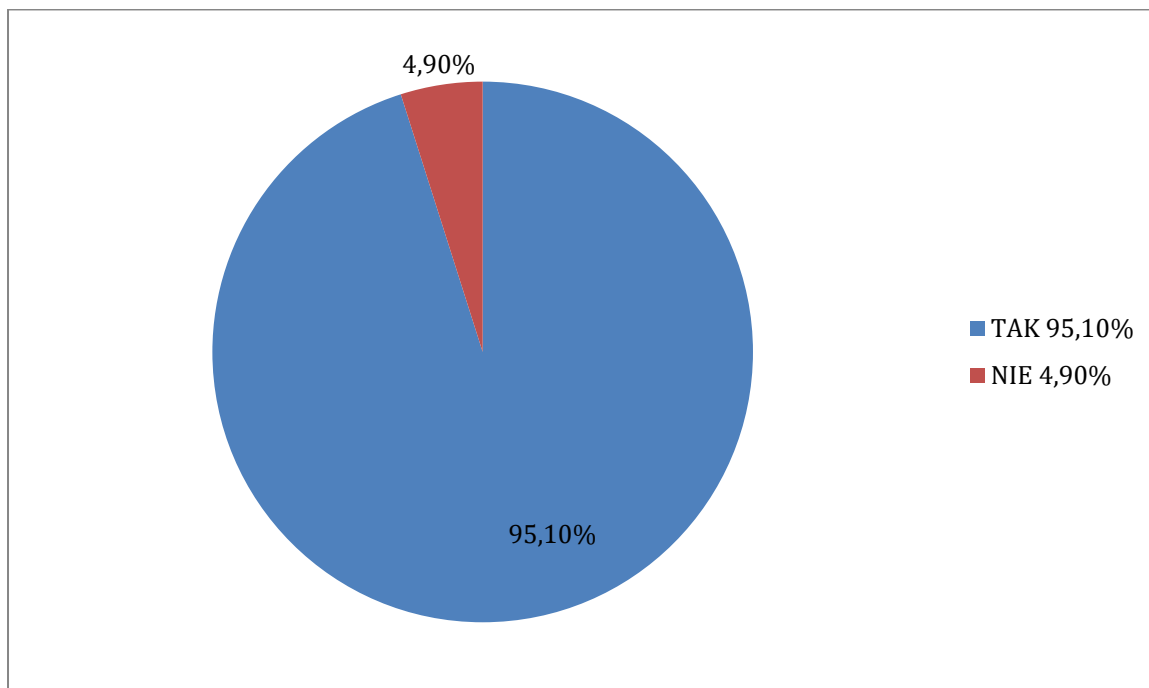
Analizując powyższy wykres można zauważyć, iż największy odsetek ankietowanych – 39% wskazało na konkubenta/konkubinę, jako osoby stosujące przemoc. Nieco mniejszy odsetek – 37% respondentów odpowiedziało, że doświadczają przemocy ze strony męża. Na trzecim miejscu została wskazana przez badanych żona, jako osoba stosująca przemoc – 16% badanych udzieliło takiej odpowiedzi. Tylko 3 % badanych odpowiedziało, że doświadczyło przemocy ze strony siostry. Najmniejszy odsetek ankietowanych – 3% oraz 2% stwierdziło, iż rodzice stosowali wobec nich przemoc. (Wykres nr 8).

3.4. Świadomość społeczna mieszkańców gminy Libiąż na temat form wsparcia dla osób doświadczających przemocy

W niniejszym podrozdziale przedstawiona została analiza świadomości społecznej mieszkańców na temat form wsparcia dostępnych dla osób doświadczających przemocy w gminie Libiąż.

W tym celu zapytano mieszkańców, czy według nich osoby doświadczające przemocy mogą liczyć na pomoc ze strony instytucji i organizacji w gminie Libiąż.

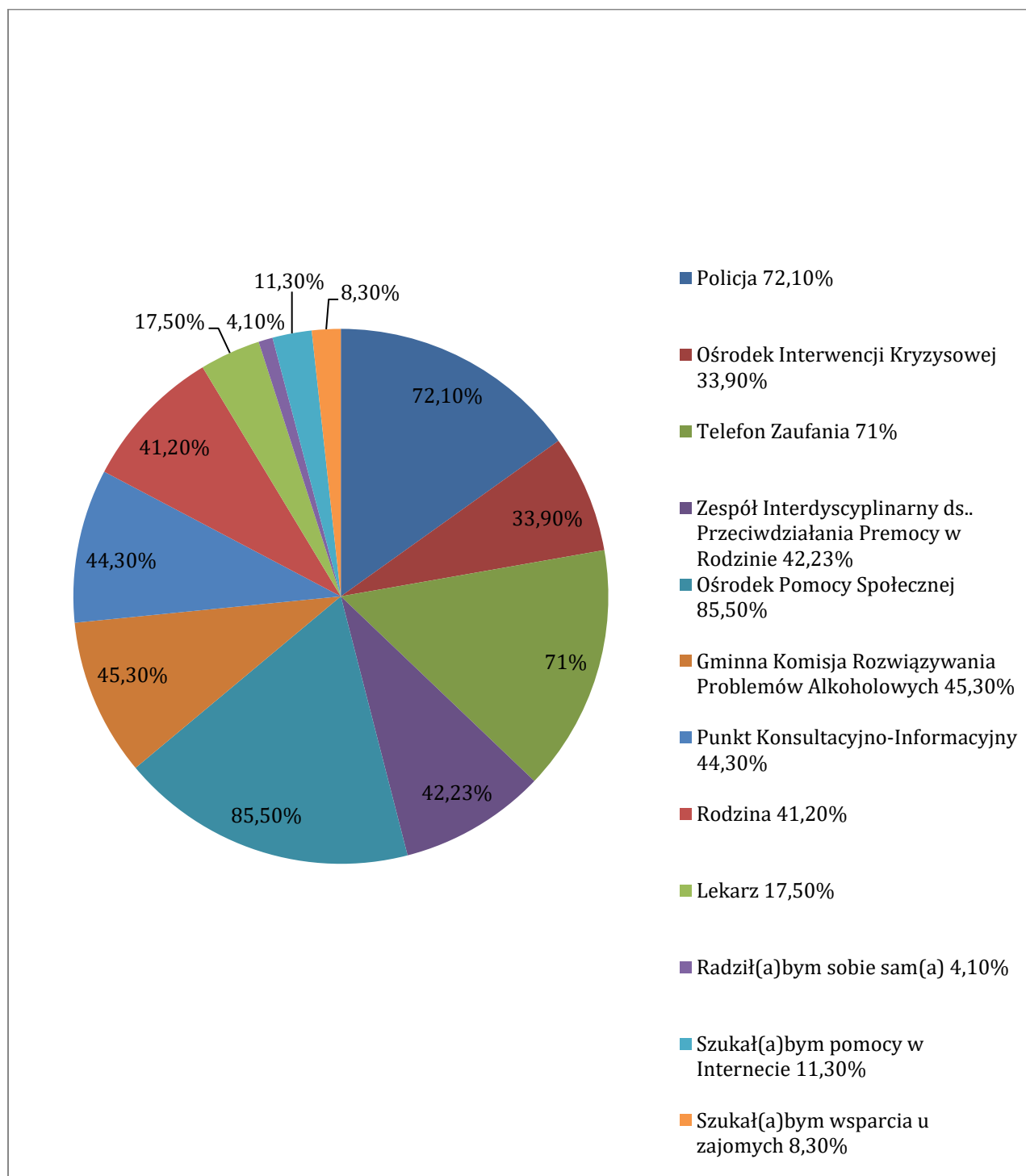
Wykres nr 9. „Czy Pana/Pani zdaniem osoby doświadczające przemocy mogą liczyć na wsparcie instytucji i organizacji na terenie gminy Libiąż?”

Z uzyskanych w procesie badawczym odpowiedzi wynika, że w przeważającej mierze - 95,10% ankietowanych uważa, że osoby doświadczające przemocy mogą liczyć na wsparcie ze strony instytucji i organizacji na terenie gminy Libiąż. Natomiast zaledwie 4,90% ankietowanych odpowiedziało przecząco. (Wykres nr 9).

W dalszej kolejności analizie poddane zostały odpowiedzi mieszkańców na pytanie dotyczące wskazania przez respondentów konkretnych instytucji lub organizacji udzielających wsparcia w przypadku przemocy. Stanowi to ważny element badania, gdyż umożliwia poznanie wiedzy mieszkańców na temat instytucji, w których mogliby otrzymać wsparcie w sytuacji wystąpienia przemocy.

Wykres nr 10. „Do jakiej instytucji lub organizacji zwrócił(a) by się Pan/Pani w przypadku występowania przemocy w rodzinie?”

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W opinii uczestników badania dwie najważniejsze instytucje udzielające wsparcia osobom doświadczającym przemocy w rodzinie i cieszące się społecznym zaufaniem to Ośrodek Pomocy Społecznej w Libiążu – 85,50% oraz Komisariat Policji w Libiążu – 72,10%. Instytucją pomocną w sytuacji udzielenia wsparcia osobom doświadczającym

przemocy w rodzinie wskazaną przez 71% ankietowanych, okazał się również Telefon Zaufania działający w strukturach Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu. Mniejszy odsetek badanych – 45,30% po wsparcie w sytuacji przemocy zwróciłoby się do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Kolejnymi instytucjami świadczącymi wsparcie i wskazanymi przez respondentów były: Punkt Konsultacyjno-Informacyjny działający w strukturach Ośrodka Pomocy Społecznej w Libiążu – 44,30% ankietowanych, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie – 42,23% ankietowanych. 41,20% respondentów odpowiedziało, iż po wsparcie zwróciłoby się do rodziny. Ośrodek Interwencji Kryzysowej, jako instytucja świadcząca pomoc w sytuacji przemocy, został wskazany przez 33,90% ankietowanych. Ankietowani w ilości 17,50% wskazali również lekarza, do którego zwróciliby się po wsparcie w przypadku przemocy.

W Internecie oraz u znajomych wsparcia szukałoby kolejno 11,30% oraz 8,30%, natomiast zaledwie 4,10% badanych uznało, że z problemem przemocy poradziłoby sobie we własnym zakresie. (Wykres nr 10).

Tabela nr 6. „Jakie formy wsparcia Pani/Pana zdaniem ułatwiają powrót do funkcjonowania bez przemocy?” (można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź):

1.	Systematyczne podnoszenie kompetencji przedstawicieli służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie	41,2%
2.	Lepsza komunikacja i szybszy przepływ informacji między przedstawicielami służb	54,59%
3.	Zwiększenie dostępności różnych form pomocy dla osób doświadczających przemocy	55,62%
4.	Lepsza koordynacja działań służb i instytucji	54,59%
5.	Lepsza znajomość lokalnej oferty pomocowej	55,62%
6.	Zwiększenie dostępności działań pomocowych dla osób doświadczających przemocy	55,62%
7.	Zwiększenie dostępności działań pomocowych dla osób stosujących przemoc	27,81%
9.	Zwiększenie bezpieczeństwa osób doświadczających przemocy	44,29%
10.	Przyspieszenie realizacji działań pomocowych i interwencyjnych	55,62%

11.	Zwiększenie dostępności do poradnictwa prawnego, socjalnego i terapeutycznego	51,5%
12.	Umożliwienie uczestnictwa w grupach wsparcia dla ofiar przemocy	43,26%
13.	Organizowanie ogólnodostępnych akcji społecznych, kampanii profilaktycznych o charakterze integracyjnym	45,32%
14.	Tworzenie placówek specjalizujących się w pomocy ofiarom przemocy	39,14%
15.	Punkt Mediacyjny	31,93%
16.	Telefon Zaufania	54,32%
17.	Punkt Konsultacyjno-Informacyjny	29,87%

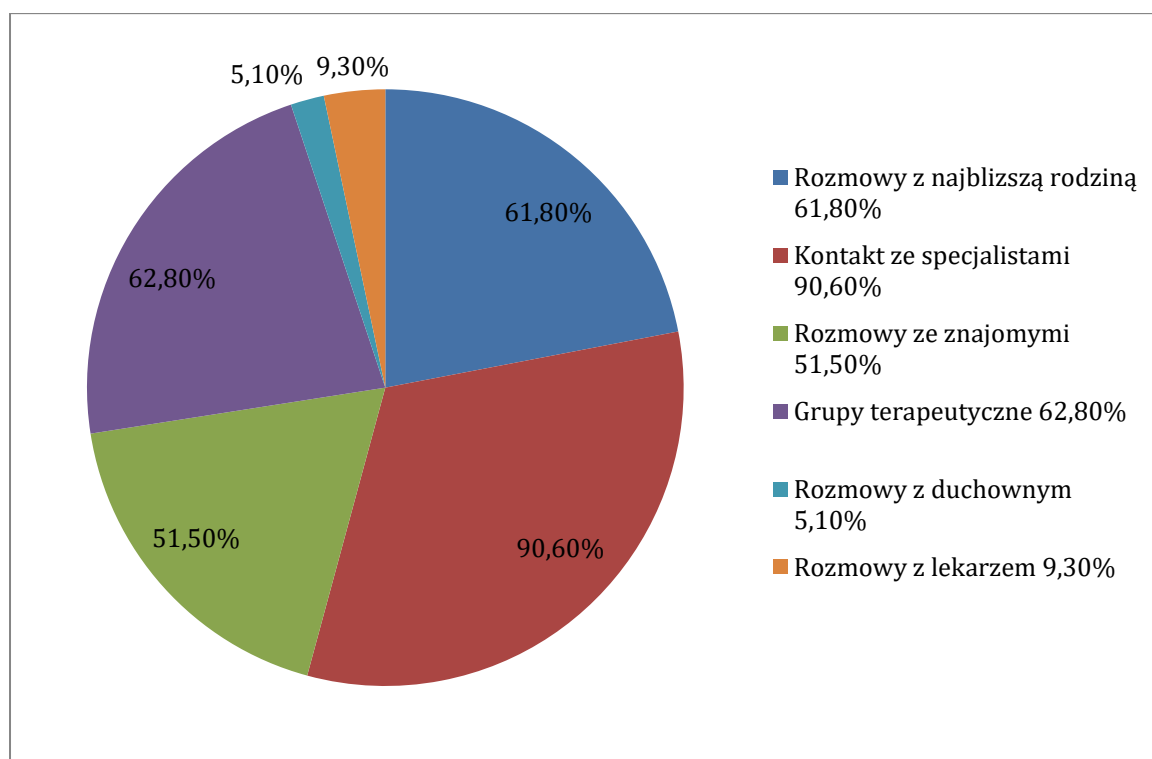
**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W dalszej części badania zostały przedstawione formy wsparcia, które według ankietowanych ułatwiają powrót do funkcjonowania bez przemocy. Ponad połowa badanych - 55,62% wskazała na zwiększenie dostępności różnych form pomocy dla osób doznających przemocy, lepszą znajomość lokalnej ofert pomocowej, zwiększenie dostępności działań pomocowych dla osób doznających przemocy, przyspieszenie realizacji działań pomocowych i interwencyjnych. Nieco mniejszy odsetek ankietowanych, jako formy wsparcia ułatwiające powrót do funkcjonowania bez przemocy wskazało na lepszą komunikację i szybszy przepływ informacji między przedstawicielami służb oraz lepszą koordynację służb i instytucji – 54,59%, Telefon Zaufania – 54,32%. Natomiast 51,5% ankietowanych wskazało na zwiększenie dostępności do poradnictwa prawnego, socjalnego i terapeutycznego. Mniej niż połowa respondentów chcąc powrócić do funkcjonowania bez przemocy, wybrałaby zwiększenie bezpieczeństwa osób doświadczających przemocy – 44,29%, umożliwienie uczestnictwa w grupach wsparcia dla ofiar przemocy - 43,26%, organizowanie

ogólnodostępnych akcji społecznych, kampanii profilaktycznych o charakterze integracyjnym - 45,32%, systematyczne podnoszenie kompetencji przedstawicieli służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie – 41,2%. Najmniejszą grupę osób stanowili ankietowani, którzy wybrali następujące formy wsparcia ułatwiające powrót do funkcjonowania bez przemocy: tworzenie placówek specjalizujących się w pomocy ofiarom przemocy – 39,14%, Punkt Mediacyjny – 31,93%, Punkt Konsultacyjno – Informacyjny – 29,87%, zwiększenie dostępności działań pomocowych dla osób stosujących przemoc – 27,81%. (Tabela nr 6).

Celem badań ankietowych była analiza opinii mieszkańców gminy Libiąż na temat skutecznych sposobów radzenia sobie z przemocą w sytuacji zagrożenia COVID-19.

Wykres nr 11. „Jakie według Pana/Pani są najskuteczniejsze sposoby radzenia sobie w sytuacjach występowania przemocy w rodzinie w związku z zagrożeniem COVID - 19?”

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100*

Z analizy materiału badawczego wynika, że 90,60% respondentów uważa kontakt ze specjalistami, jako najskuteczniejszy sposób radzenia sobie z przemocą w sytuacji zagrożeniem COVID-19. W celu radzenia sobie z przemocą 62,80% respondentów

uczestniczyłyby w grupach terapeutycznych. Nieco mniejszy odsetek ankietowanych - 61,80% w sytuacji zagrożenia COVID – 19, jako sposób radzenia sobie z przemocą wskazało rozmowy z rodziną. Najmniejsza grupa osób badanych – 9,30% oraz 5,10% wskazała kolejno na rozmowy z lekarzem oraz rozmowy z duchownym. (Wykres nr 11).

3.5. Diagnoza problemu przemocy wśród uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Libiąż

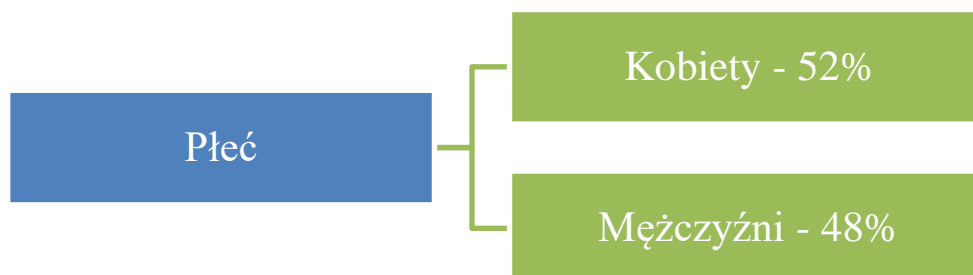
W niniejszym podrozdziale przedstawiony został problem przemocy z perspektywy dzieci i młodzieży uczęszczających do szkół podstawowych na terenie gminy Libiąż. Pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety, miały na celu oszacowanie występujących wśród uczniów problemów związanych z przemocą domową, rówieśniczą, cyberprzecią, a także poznanie opinii młodych mieszkańców Gminy na temat realizowanych w szkole działań profilaktycznych.

STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

Uczniowie szkół podstawowych znajdujących się na terenie gminy Libiąż wypełnili 256 kwestionariuszy ankiet. Badania ankietowe zostały przeprowadzone w okresie od marca do kwietnia 2020 roku.

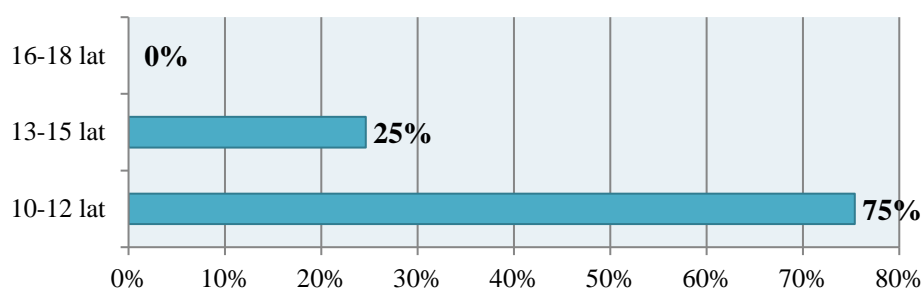
Poniższy rysunek przedstawia strukturę badanej próby ze względu na płeć. Możemy zauważyć, że w badaniu diagnozującym problemy społeczne, w tym problem przemocy, przewagę miały dziewczynki. Stanowiły one 52% ogółu, zaś chłopcy wypełnili 48% kwestionariuszy.

Rysunek nr 1. Płeć:

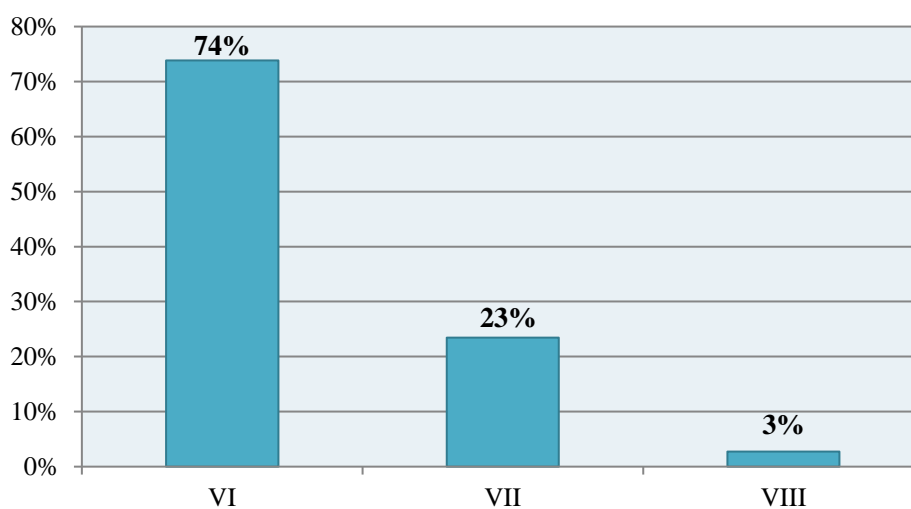
Wśród uczniów biorących udział w badaniu, większość kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci mający 10-12 lat (75%). Co czwarty badany natomiast zadeklarował wiek mieszczący się w przedziale 13-15 lat. (Wykres nr 12).

Wykres nr 12. Wiek:

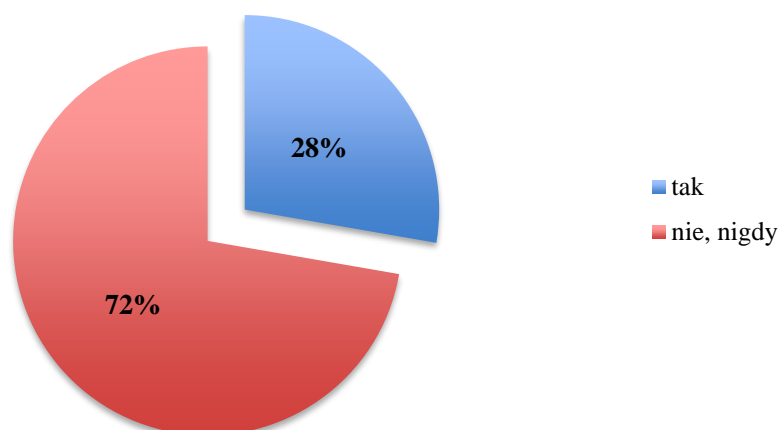
Poniższy wykres prezentuje strukturę badanej próby w podziale na przynależność do danej klasy. Większość osób biorących udział w badaniu uczęszcza do VI klas szkół podstawowych (74%), prawie co czwarty ankietowany był uczniem VII klasy (23%), natomiast 3% to uczniowie klasy VIII. (Wykres nr 13).

Wykres nr 13. Klasa:

Kolejne pytanie zadane respondentom, miało na celu oszacowanie skali problemu przemocy wśród dzieci i młodzieży z gminy Libiąż. Uczniom zadano pytanie, czy zdarzyło im się doświadczyć przemocy. Twierdząco odpowiedział co czwarty ankietowany, tj. 28% ankietowanych. (Wykres nr 14).

Wykres nr 14. „Czy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy?”

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy doświadczyli przemocy.

71 osób

W celu pogłębionej analizy problemu przemocy, poproszono uczniów szkół podstawowych o wskazanie osoby stosującej przemoc. Na podstawie udzielonych odpowiedzi możemy stwierdzić, że ankietowani najczęściej doświadczali przemocy ze strony kolegów ze szkoły – przyznałyto 32 osoby, tj. 52%. Znaczna część respondentów wskazała również na znajomych (17 osób, tj. 27%) oraz rodzeństwo (9 osób, tj. 15%). Doświadczenie przemocy ze strony rodziców zadeklarowała najmniejsza część badanych – 3 odpowiedzi padły na ojca (5%), a 2 odpowiedzi na matkę (3%). Wśród innych odpowiedzi wymieniono osoby z Internetu, nieznajomych ze szkoły oraz byłego partnera matki (19%). (Tabela nr 6).

Tabela nr 6. „Kto stosował wobec Ciebie przemoc?”

Odpowiedź	%	Liczba odp.
koledzy ze szkoły	52%	32
znajomi	27%	17
inne osoby	19%	12
rodzeństwo	15%	9
ojciec	5%	3
matka	3%	2

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Poniższa tabela przedstawia odpowiedzi uczniów na pytanie o rodzaje doznawanej przemocy. Możemy zauważyć, że:

- przemocy psychicznej doświadczyło 50 uczniów (83%),
- przemocy fizycznej doświadczyło 29 uczniów (48%),
- przemocy seksualnej doświadczyło 6 uczniów (10%),
- zaniedbania doświadczyło 7 uczniów (12%). (Tabela nr 7).

Tabela nr 7. „Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś?”

Odpowiedź	%	Liczba odp.
ktoś cię przezywał, groził ci, upokarzał, straszył, wyśmiewał itp.	83%	50
ktoś cię bił, kopał, szarpał, dusił, popychał, spoliczkował itp.	48%	29
nie miałeś/aś zapewnionej opieki kiedy byłeś/aś chory/a, wsparcia i pomocy od rodziców/opiekunów kiedy miałeś/aś problemy, dostawałeś/aś zbyt mało jedzenia dlatego przez dłuższy czas byłeś/aś głodny/a itp.	12%	7
ktoś dotykał cię w miejsca, w które sobie tego nie życzyłeś/aś, ktoś mówił o twoim ciele w sposób, który cię zawstydział itp.)	10%	6

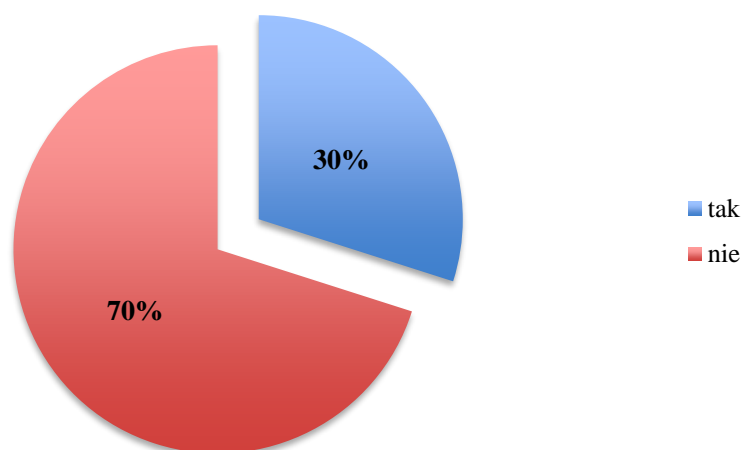
**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

256 osób

W kolejnym pytaniu uczniowie zostali poproszeni o określenie tego, czy kiedykolwiek doszło do sytuacji, w której to oni zastosowali przemoc wobec innych osób. Niepokojący jest fakt, że do takiego zachowania przyznało się 30% badanych. (Wykres nr 15).

Wykres nr 15. „Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji, w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby?”

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy przyznali, że stosowali przemoc.

76 osób

Badani uczniowie w dalszej kolejności zostali poproszeni o określenie rodzaju przemocy, jaką stosowali wobec innych osób. Z odpowiedzi respondentów wynika, że:

- przemoc psychiczną stosowało 52 uczniów (72%),
- przemoc fizyczną stosowało 37 uczniów (51%),
- przemoc seksualną stosowało 4 uczniów (6%). (Tabela nr 8).

Tabela nr 8. „Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś?”

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przeżywałeś/aś kogoś, groziłeś/aś komuś, upokarzałeś/aś kogoś, straszyłeś/aś, wyśmiewałeś/aś itp.	72%	52
biłeś/aś kogoś, kopałeś/aś, szarpałeś/aś, dusiłeś/aś, popychałeś/aś, spoliczkowałeś/aś itp.	51%	37
dotykałeś/aś kogoś w miejsca, w które sobie ta osoba tego nie życzył/a, mówiłeś/aś o czyimś ciele w sposób, który ją zawstydział itp.	6%	4

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W dalszej kolejności analizie poddane zostały odpowiedzi uczniów na pytanie o to, wobec kogo zdarzyło im się stosować przemoc. Przeważająca część ankietowanych przyznała się do przemocy wobec swoich rówieśników – wskazało na to 50 osób, tj. 70%. Odpowiedzi 18 respondentów padły również na rodzeństwo (25%), 10 uczniów na inne osoby (14%), a 1 osoba na rodziców (1%). (Tabela nr 9).

Tabela nr 9. „Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc?”

Odpowiedź	%	Liczba odp.
wobec rówieśników	70%	50
wobec rodzeństwa	25%	18
wobec innych osób	14%	10
wobec rodziców	1%	1

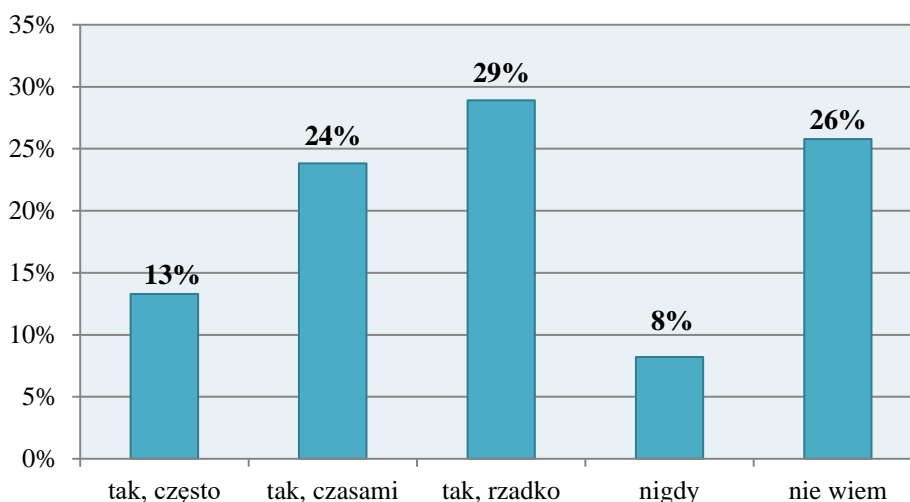
**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

256 osób

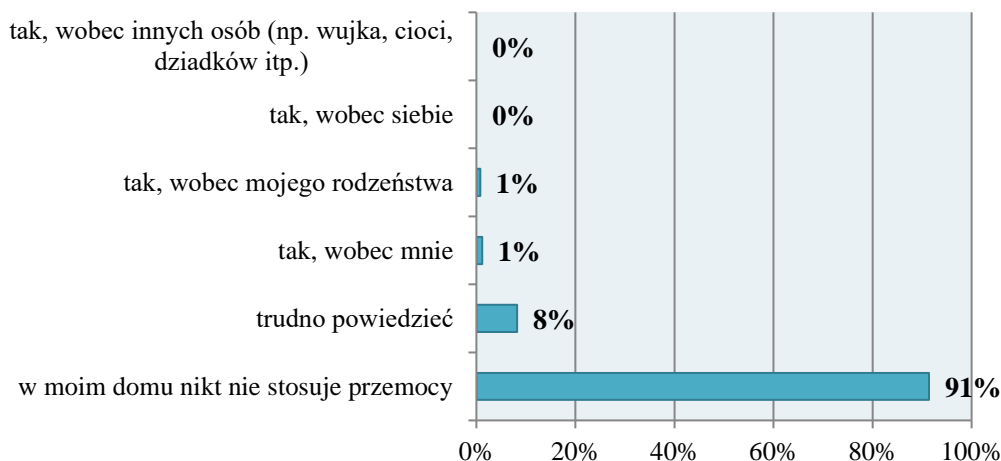
Obraz jaki wyłania się z badania, to znaczny odsetek uczniów deklarujących występowanie w swojej szkole przemocy – przyznała to ponad połowa respondentów (66%): 29% uczniów odpowiedzi wynika, że zdarzenia takie w ich szkole mają miejsce rzadko, według 24% - czasami, a zdaniem 13% - często. Wśród badanych byli również uczniowie, którzy nie wiedzą o występowaniu przemocy w ich szkole – 26% ankietowanych. Zaledwie 8% badanych uczniów stwierdziło, że przemoc w szkole, do której uczęszczają nigdy nie występowała. (Wykres nr 16).

Wykres nr 16. „Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami?”

Z uzyskanych w procesie badawczym odpowiedzi wynika, że problem przemocy występuje w 1% rodzin ankietowanych uczniów, natomiast 1% ankietowanych wskazał na stosowanie przemocy wobec nich samych. Z kolei 1% badanych wskazało, że osobami jej doświadczającymi jest ich rodzeństwo. Jednocześnie możemy zauważyć, że 8% uczniów miało trudność w określeniu tego, czy w ich rodzinie występuje przemoc. (Wykres nr 17).

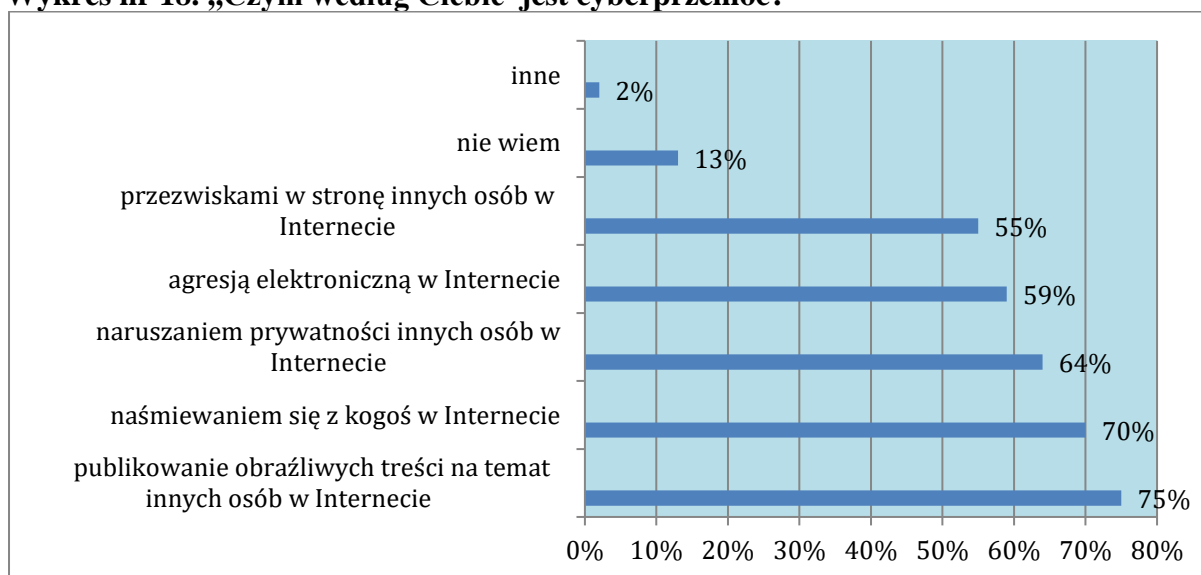
Wykres nr 17. „Czy w Twoim domu członkowie rodziny stosują przemoc?”

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Kolejne pytanie dotyczyło problemu cyberprzemocy i miało na celu zweryfikowanie wiedzy wśród uczniów na temat zjawiska cyberprzemocy. Uzyskany w procesie badawczym materiał pokazał, że część młodych mieszkańców gminy Libiąż nie ma na ten temat wiedzy. Na przewiski w stronę innych osób wskazało - 55%, na agresję elektroniczną - 59%, a na naruszanie prywatności innych osób - 64%. Najczęściej zaznaczaną odpowiedzią okazało się publikowanie obraźliwych treści na temat innych osób w Internecie (75%) oraz naśmiewanie się z kogoś (70%). Z kolei 13% ankietowanych przyznało, że nie ma w tym zakresie wiedzy. (Wykres nr 18).

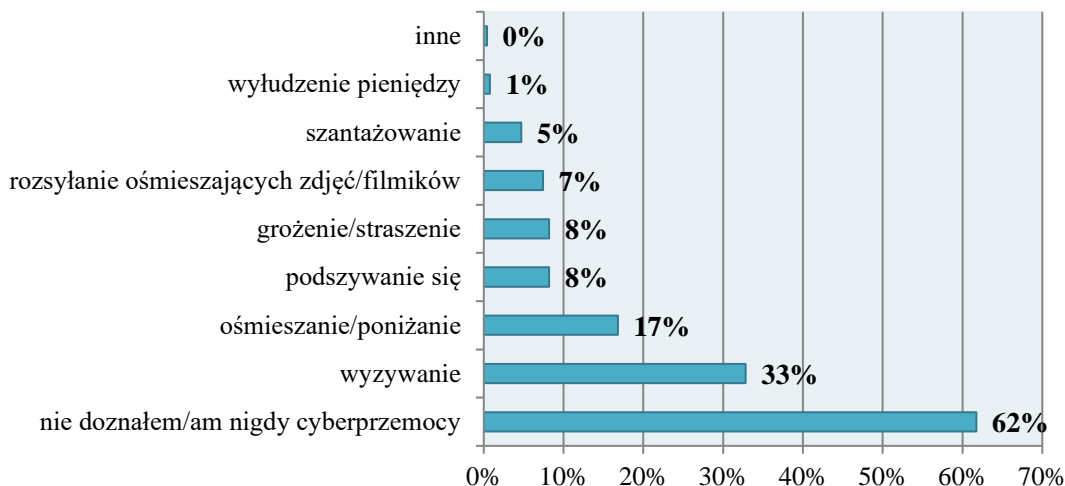
Wykres nr 18. „Czym według Ciebie jest cyberprzemoc?”

Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Aby ocenić skalę zjawiska cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży z gminy Libiąż, poprosiliśmy ankietowane osoby o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy zdarzyło im się doświadczyć form cyberprzemocy w formach wymienionych poniżej. Z deklaracji uczniów wynika, że problemu tego doznało 38% badanych, w tym 33% jako wyzywania, 17% - ośmieszania/poniżania, 8% - grożenia/straszenia, 8% - podszywania się, 7% - rosyłania ośmieszających zdjęć/filmików, 5% - szantażowania, natomiast 1% - wyłudzenia pieniędzy. (Wykres nr 19).

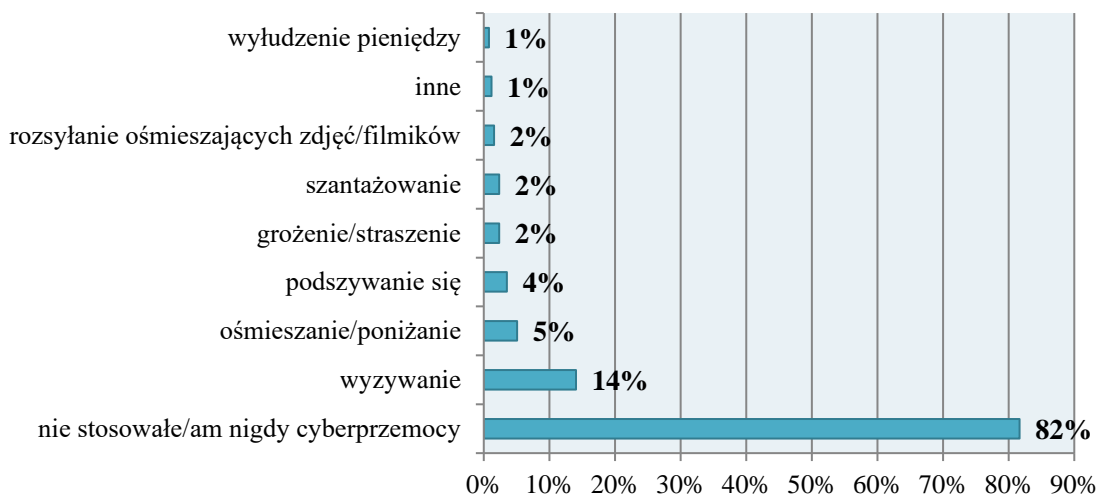
Wykres nr 19. „Czy doznałeś/aś kiedykolwiek, którejs z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)?”

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Uczniom zadano również pytanie, czy stosowali kiedykolwiek w życiu, którąś z niżej wymienionych form cyberprzemocy. Do takiego zachowania przyznało się 18% badanych, wśród których najwięcej osób wskazało na wyzywanie (14%). Znacznie mniej odpowiedzi padło na ośmieszanie/poniżanie (5%), podszywanie się (4%), grożenie/straszenie (2%), szantażowanie (2%), rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmików (2%) oraz wyłudzenie pieniędzy (1%). Optymistyczny jest fakt, że 82 % badanych odpowiedziało negatywnie na pytanie o stosowanie kiedykolwiek cyberprzemocy. (Wykres nr 20).

Wykres nr 20. „Czy stosowałeś/aś kiedykolwiek, którąś z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)?”

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

IV. WNIOSKI Z BADAŃ I REKOMENDACJE

Zjawisko przemocy w rodzinie jest niewątpliwie jedną z wielu sytuacji kryzysowych, w jakiej należy podjąć skuteczne działania interwencyjne i wspierające. Jest zjawiskiem złożonym i wieloaspektowym, wymagającym kompleksowych i skoordynowanych rozwiązań w obszarze jej zapobiegania.

Spadek wdrażanych procedur „Niebieskie Karty” w ostatnich latach może być wynikiem nie tyle spadku występowania przemocy w rodzinie, lecz wynikiem podniesienia poziomu świadomości społeczności lokalnej poprzez szeroko pojętą profilaktykę zjawiska przemocy, szeregu działań środowiskowych oraz możliwości korzystania z nieodpłatnej mediacji rodzinnej i dostępnej na terenie gminy Libiąż oferty pomocowej.

Aby skutecznie zapobiegać przemocy w rodzinie w gminie Libiąż i zwalczać jej negatywne skutki, konieczne jest podjęcie działań wobec występowania tego zjawiska. Zatem uchwalenie **Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2028** wynika z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U., 2020 roku, poz. 218 z późn. zm.) nakładającej na gminę obowiązek tworzenia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Współpraca samorządu gminnego z administracją rządową, innymi podmiotami w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie ma na celu ograniczenie tego zjawiska w gminie Libiąż oraz wzrost poziomu świadomości społecznej dotyczącej problemu przemocy. Program stanowi także integralną część Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Libiąż na lata 2021–2026.

Zadaniem niniejszego programu jest wprowadzenie szerokiego spektrum działań mających na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, w głównej mierze **zwiększenie skuteczności i profesjonalizmu służb i instytucji zobligowanych do udzielania pomocy ofiarom przemocy w rodzinie, a także w podejmowaniu odpowiednich działań zmierzających do zmiany postaw sprawców przemocy wobec osób doświadczających przemocy w rodzinie.**

Osoby doznające przemocy w rodzinie w gminie Libiąż powinny otrzymać profesjonalną i skuteczną pomoc. Należy na bieżąco informować i edukować społeczność lokalną poprzez rozpowszechnianie materiałów promocyjnych (plakaty, ulotki, poradniki

i wizytówki) zawierających informacje na temat instytucji i organizacji działających na terenie gminy Libiąż, w których osoby doznające przemocy w rodzinie mogą liczyć na profesjonalną pomoc i wsparcie.

Rekomenduje się również poszerzenie oferty pomocy wobec osób bezbronnych m. in. dzieci i młodzieży szkolnej poprzez wpływ działań edukacyjnych z zakresu bezpiecznego życia w rodzinie, kształtowania relacji bez przemocy, a także przekazywanie wiedzy o instytucjach pomagających w sytuacji przemocy w rodzinie kierowanych do dzieci i młodzieży. Dzięki działaniom edukacyjnym uczniowie zyskają wiedzę podnoszącą świadomość ich praw oraz nabędą umiejętności poszukiwania pomocy w sytuacji wystąpienia przemocy w rodzinie. Ponadto szkoła powinna pełnić aktywną rolę obserwatora funkcjonowania dziecka oraz pełnić funkcję instytucji mającej możliwość reakcji w sytuacji przemocy w rodzinie wobec ucznia.

Pomimo ustawowo uregulowanego obowiązku interdyscyplinarnego podejścia do przeciwdziałania przemocy w rodzinie i zobligowania poszczególnych służb w tym: pomocy społecznej, Policji, GKRPA, oświaty i służby zdrowia do realizacji zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, procedura „Niebieskie Karty” nadal wdrażana na terenie gminy Libiąż jest jedynie przez Policję, pomoc społeczną i w pojedynczych przypadkach przez oświatę. Niestety służba zdrowia w najmniejszym stopniu angażuje się w realizację nałożonych przepisami prawa zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Należy zatem niezwłocznie nawiązać współpracę ze służbą zdrowia celem aktywniejszego włączenia lekarzy, pielęgniarek, ratowników medycznych w realizację procedury „Niebieskie Karty”.

Poważną barierę w skutecznym pomaganiu osobom doświadczającym przemocy w rodzinie stanowi także brak specjalistów psychoterapeutów, brak odpowiednich warunków lokalowych, ograniczony dostęp do służby zdrowia (zagrożenie epidemiczne COVID-19), nadmierna biurokracja.

Należy zatem podjąć działania w zakresie niwelowania deficytów lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i zabezpieczenia odpowiednich warunków celem podjęcia działań zmierzających do skutecznego i efektywnego rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie.

V. PLAN STRATEGICZNY PROGRAMU

5.1. Analiza SWOT gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Na podstawie informacji pozyskanych w trakcie badań ilościowych i jakościowych oraz z analizy danych zastanych i analizy kwestionariusza ankiet została opracowana analiza SWOT, która posłużyła ocenie słabych i mocnych stron gminy Libiąż w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz szans i zagrożeń, które mogą wynikać z czynników zewnętrznych.

Tabela nr 10 Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - Zespół Interdyscyplinarny d/s Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. - Specjaliści (konsultant psycholog, prawnik, mediator rodzinny, specjalista d/s przeciwdziałania przemocy w rodzinie, specjalista d/s uzależnień). - Dobra współpraca instytucjonalna. - Przepływ informacji. - Prowadzona działalność informacyjna (plakaty, ulotki, poradnik, wizytówki, Punkt Konsultacyjno-Informacyjny). - Telefon Zaufania. - Punkt Mediacyjny. - Kampanie społeczne. - Grupa wsparcia. - Grupa samopomocy dla matek mających problemy opiekuńczo -wychowawczewz dziećmi. - Edukacja poprzez spotkania edukacyjno-informacyjne, warsztaty profilaktyczne, pogadanki, prelekcje. - Zapewnienie wsparcia asystenta rodziny. - Podjęcie pracy z kuratorem sądowym. - Doświadczenia, wiedza i kwalifikacje pracowników instytucji działających na rzecz rodziny zwłaszcza tej uwikłanej w przemoc. - Organizowanie szkoleń dla kadry, podmiotów stanowiących trzon Zespołu Interdyscyplinarnego d/s Przeciwdziałania Przemocy w gminie Libiąż. 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak psychoterapeutów. - Nadmierna biurokracja w prowadzeniu procedur „Niebieskie Karty”. - Płatny Telefon Zaufania. - Brak współpracy służby zdrowia w realizacji zadań dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie. - Niewystarczająca ilość mieszkań socjalnych, chronionych dla osób doświadczających przemocy. - Brak zainteresowania programami korekcyjno - edukacyjnymi dla osób stosujących przemoc w rodzinie. - Brak środka przymusu do udziału sprawców w zajęciach korekcyjno – edukacyjnych. - Niedostateczne wykorzystanie przez organy ścigania i wymiar sprawiedliwości już istniejących rozwiązań prawnych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - Korzyści wynikające z możliwości 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak środków finansowych na realizację

<p>pozyskania środków finansowych na realizację zadań również z środków zewnętrznych.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uzgodnienia międzyresortowe, resortowa edukacja na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie. - Zmiany prawne umożliwiające skuteczne formy niesienia pomocy rodzinom zagrożonym przemocą domową. - Wzrost świadomości społecznej dotyczącej problemu uzależnienia i współuzależnienia oraz rosnąca liczba osób objętych leczeniem odwykowym. - Zwiększenie działań informacyjnych dotyczących problematyki uzależnień i przemocy w rodzinie. - Stale kształcąca się kadra służb działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. - Możliwość aplikowania o dofinansowanie w ramach konkursów i funduszy unijnych. 	<p>zadań.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Niedoprecyzowane przepisy prawne dotyczące m. in. przewozu dzieci w trakcie wykonywania obowiązków zgodnych z art. 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy. - Negatywne ukazywanie pracy pomocy społecznej przez media. - Brak konsekwentnych działań w stosunku do sprawców przemocy domowej, poczucie bezkarności u osób stosujących przemoc. - Zbyt niskie kary w stosunku do rangi popełnionych czynów, najczęściej kara w zawieszeniu. - Brak gwarancji bezpieczeństwa osób doświadczających przemocy. - Niechęć do współpracy osób doświadczających przemocy domowej. - Zbyt rozbudowana sprawozdawczość, pochłaniająca zbyt wiele czasu osobom powołanym do pomagania .
---	--

5.2. Cel główny i cele szczegółowe programu

Diagnostując problematykę przemocy należy wziąć pod uwagę następujące kwestie:

1. Współpracę w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w gminie Libiąż oraz innych instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy.
2. Zapewnienie osobom/rodzinom dotkniętym przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia.
3. Prowadzenie kampanii społecznych, oraz dystrybucja poradników, ulotek, plakatów informacyjno-edukacyjnych na temat możliwości uzyskania wsparcia.
4. Poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, prawne, medyczne oraz socjalne.
5. Podejmowanie działań motywujących osoby stosujące przemoc do uczestnictwa w grupach korekcyjno – edukacyjnych.
6. Prowadzenie w placówkach oświatowych programów profilaktycznych, uświadamiających o zagrożeniach płynących z przemocy.
7. Współpraca z mediami (prasa,) w zakresie propagowania zachowań bez przemocy oraz zmiany postrzegania zjawiska przemocy w rodzinie.

8. Zbieranie danych statystycznych z instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gminie Libiąż w celu diagnozowania tego zjawiska.
9. Podnoszenie kompetencji osób działających w obszarze przeciwdziałania przemocy.

Cel główny programu: *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w gminie Libiąż oraz poprawa skuteczności działań pomocowych wobec osób i rodzin z problemem przemocy.*

Cele szczegółowe programu:

1. Zwiększenie skuteczności ochrony i pomocy osobom dotkniętym przemocą.
2. Poszerzenie działań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
3. Zintensyfikowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych kierowanych do społeczności lokalnej.
4. Zwiększenie poziomu kompetencji zawodowych pracowników służb, instytucji i organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Cel szczegółowy 1. Zwiększenie skuteczności ochrony i pomocy osobom dotkniętym przemocą.

Lp.	Zadanie	Działanie	Realizatorzy	Termin realizacji	Wskaźniki
1.	Zapewnienie schronienia osobom doświadczającym przemocy	<ul style="list-style-type: none"> • Ścisła współpraca z podmiotami zapewniającymi schronienie osobom doświadczającym przemocy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Libiąż • OPS • POIK 	2021-2028	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób/rodzin, które otrzymały mieszkanie z zasobów Gminy w związku z występowaniem przemocy w rodzinie. - Liczbę osób skierowanych ośrodków wsparcia.
2	Zapewnienie wsparcia instytucjonalnego	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja poradnictwa socjalnego, psychologicznego i prawnego. • Praca socjalna. • Aktywizacja zawodowa, pomoc w poszukiwaniu pracy. • Edukowanie osób doświadczających przemocy w rodzinie w zakresie przysługujących im praw i możliwości. • Pomoc dzieciom w związku z 	<ul style="list-style-type: none"> •OPS •OPS ZPSP •OPS, KIS, PAO •OPS, ZI, GKRPA w Libiążu, Komisariat Policji w Libiążu, oświata, służba zdrowia, 	<p>2021-2028</p> <p>2021-2028</p> <p>2021-2028</p> <p>2021-2028</p> <p>2021-2028</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób korzystających z poszczególnych form wsparcia.

		<p>występowaniem przemocy w rodzinie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pełnienie dyżurów w Punkcie Konsultacyjno- informacyjnym dla osób doznających przemocy w rodzinie. • Pełnienie dyżurów przy Telefonie Zaufania • Prowadzenie grupy wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie. • Prowadzenie grupy samopomocy dla osób mających problemy opiekuńczo-wychowawcze z dziećmi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Placówki oświatowe, służba zdrowia, OPS w Libiążu, • OPS • OPS • konsultant psycholog OPS • OPS 	<p>2021-2028</p> <p>poniedziałek od 14.00-16.00 czwartek od 13.00-16.00.</p> <p>poniedziałek od 7.00-16.00 wtorek- środa od 7.00-15.00 czwartek od 7.00-16.00 piątek od 7.00-14.00</p> <p>• 2 razy w m-cu (czwartek) po 2 godziny.</p> <p>• 2 razy w miesiącu po 2 godziny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba Punktów na terenie gminy Libiąż. - Liczba osób korzystających. - Liczba Telefonów Zaufania. -Liczba osób korzystających. - Liczba grup wsparcia. - Liczba osób uczestniczących. - Liczba grup samopomocy. - Liczba osób uczestniczących.
--	--	---	---	---	--

Cel szczegółowy 2. Poszerzenie działań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

L.p.	Zadanie	Działanie	Realizatorzy	Termin realizacji	Wskaźniki
1	Prowadzenie przez Zespół Interdyscyplinarne zintegrowanych i skoordynowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> • Podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku. 	<ul style="list-style-type: none"> •OPS, Policja, Służba zdrowia, Sąd, Prokuratura 	2021-2028	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba spotkań ZI. - Liczba grup roboczych. - Liczba procedur NK część „A” i „D”.
		<ul style="list-style-type: none"> • Monitorowanie sytuacji rodzin dotkniętych przemocą. 	<ul style="list-style-type: none"> •OPS, ZI, Policja, 	2021-2028	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba rodzin objętych monitoringiem.
		<ul style="list-style-type: none"> • Motywowanie do udziału w programach korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. 	<ul style="list-style-type: none"> •ZI, PCPR, Policja 	2021-2028	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób (sprawców przemocy uczestniczących w programach korekcyjno-edukacyjnych).
		<ul style="list-style-type: none"> • Motywowanie osób stosujących przemoc do zmiany postawy wobec osób doznających przemoc oraz do zaprzestania dalszego stosowania przemocy. 	<ul style="list-style-type: none"> • ZI, OPS, Prokuratura, Sąd, Policja, GKRPA 	2021-2028	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób stosujących przemoc.
		<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie postępowań zobowiązujących sprawcę przemocy do opuszczenia wspólnie zajmowanego 	<ul style="list-style-type: none"> • Policja, Sąd, Prokuratura Rejonowa w Chrzanowie 	2021-2028	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób zobowiązanych do opuszczenia wspólnie

		mieszkania z osobą doświadczającą przemocy oraz wydawanie zakazów zbliżania się do mieszkania.			zajmowanego mieszkania. - Liczba zakazów zbliżania się sprawców do mieszkania zajmowanego przez ofiarę przemocy.
--	--	--	--	--	---

Cel szczegółowy 3. Zintensyfikowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych kierowanych do społeczności lokalnej.

L.p.	Zadanie	Działanie	Realizatorzy	Termin realizacji	Wskaźniki
1.	Edukacja społeczności lokalnej	• Organizowanie kampanii społecznych.	• ZI,	2021-2028	- Liczba kampanii profilaktycznych.
		• Upowszechnianie materiałów promocyjnych (ulotki, plakaty, wizytówki, poradnik).	• ZI, OPS, Policja, placówki oświatowe, służba zdrowia, GKRPA, kuratorzy sądowi	2021-2028	- Liczba materiałów promocyjnych.
		• Upowszechnianie informacji na stronach internetowych OPS w Libiążu, Urzędu Miejskiego w Libiążu na temat instytucji i organizacji pomocowych.	• OPS, Urząd Miejski w Libiążu	2021-2028	- Liczba stron internetowych.
		• Realizacja spotkań edukacyjno-	• ZI, OPS, placówki oświatowe	2021-2028	- Liczba spotkań

		<p>informacyjnych dla społeczności lokalnej związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie warsztatów profilaktycznych skierowanych do rodziców uczniów placówek oświatowych ze środowisk szczególnie zagrożonych przemocą. • Budowanie wrażliwości społeczeństwa na zjawisko występowania przemocy w otoczeniu. • Prowadzenie grupy samopomocy dla osób mających problemy opiekuńczo-wychowawcze z dziećmi. 	<ul style="list-style-type: none"> • OPS, placówki oświatowe 	2021-2028	<p>edukacyjnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób uczestniczących. - Liczba warsztatów. - Liczba uczestników.
		<ul style="list-style-type: none"> • OPS, placówki oświatowe, Policja, służba zdrowia, GKRPA 	2021-2028	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba spotkań. - Liczba uczestników. 	
		<ul style="list-style-type: none"> • OPS 	2021-2028	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba grup. -Liczba uczestników. 	
2.	Edukacja dzieci i młodzieży w zakresie radzenia sobie z przejawami agresji i przemocy	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie warsztatów profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży ze środowisk szczególnie zagrożonych przemocą. • Organizowanie czasu wolnego dla dzieci i młodzieży. • Tworzenie programów profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy. 	<ul style="list-style-type: none"> • OPS, PAO, placówki oświatowe, • PAO, placówki oświatowe • placówki oświatowe, 	2021-2028	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba warsztatów. - Liczba uczestników.
				2021-2028	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba przedsięwzięć. - Liczba uczestników.
				2021-2028	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba programów profilaktycznych.

					-Liczba uczestników.
3.	Prowadzenie mediacji rodzinnej	<ul style="list-style-type: none"> Rozwiązywanie konfliktów rodzinnych, zawieranie ugody mediacyjnej. 	•mediator OPS	2021-2028	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba punktów mediacyjnych na terenie gminy Libiąż. - Liczba osób pozostających w kryzysie korzystających z mediacji rodzinnych.

Cel szczegółowy 4. Zwiększenie poziomu kompetencji zawodowych pracowników służb, instytucji i organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

L.p.	Zadanie	Działanie	Realizatorzy	Termin realizacji	Wskaźniki
1.	Podnoszenie kwalifikacji w zakresie przeciwdziałania przemocy.	<ul style="list-style-type: none"> Organizowanie szkoleń/konferencji z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, tworzeniu planu pomocy, interwencji, współpracy interdyscyplinarnej. Udział członków ZI i GR w szkoleniach/konferencjach/superwizjach organizowanych przez inne instytucje oraz zapewnienie osobom zaangażowanym w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie dostępu do literatury. 	<ul style="list-style-type: none"> OPS, ZI. ZI 	<p>2 razy w roku (2021 – 2028)</p> <p>2021-2028</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba szkoleń/konferencji. - Liczba uczestników. - Liczba szkoleń/konferencji/superwizji. - Liczba uczestników.

5.3 Adresaci programu

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Libiąż skierowany jest do:

- mieszkańców gminy Libiąż, w tym osób zagrożonych przemocą w rodzinie,
- osób stosujących przemoc w rodzinie,
- świadków przemocy w rodzinie,
- specjalistów /instytucji zajmujących się profesjonalnie udzielaniem wsparcia społecznego.

5.4. Przewidywane efekty realizacji programu

Realizując działania zawarte w Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Libiąż na lata 2021-2028 planuje się osiągnąć następujące efekty:

- wzmocnienie zintegrowanego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gminie Libiąż,
- ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie,
- zwiększenie poziomu skuteczności kompleksowej pomocy dla osób doświadczających przemocy.
- zwiększenie dostępności profesjonalnej pomocy, w tym poradnictwa specjalistycznego zarówno dla osób doznających przemocy w rodzinie, jak i dla osób stosujących przemoc,
- zmiana postawy społeczności lokalnej wobec zjawiska przemocy w rodzinie.

5.5. Finansowanie programu

Realizacja założeń Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Libiąż na lata 2021-2028 finansowana będzie ze środków własnych Gminy oraz z dotacji i środków pozabudżetowych pozyskanych z innych dostępnych źródeł.

5.6. Monitoring i ewaluacja programu

Podmiotem odpowiedzialnym za monitoring i ewaluację programu jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Libiążu oraz Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Monitoring umożliwi analizę realizacji podejmowanych działań oraz pozwoli na ocenę ich skuteczności. Uzyskane informacje umożliwią szersze rozeznanie potrzeb, jednocześnie wskazując kierunek na rozwijanie programów w przyszłości. Monitoring założeń programu odbywać się będzie w oparciu o sprawozdawczość podmiotów bezpośrednio zaangażowanych w jego realizację.

Sprawozdania z realizacji zadań podmioty składają dwa razy w roku do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego d/s Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w gminie Libiąż. Pozyskane informacje posłużą ocenie stopnia realizacji założeń Programu. Na ich podstawie Zespół Interdyscyplinarny przygotowuje ewaluację realizowanych zadań w danym roku kalendarzowym.

Wnioski wynikające z monitoringu i ewaluacji posłużą stworzeniu ewentualnej modyfikacji realizowanych działań oraz zaplanowaniu działań priorytetowych w kolejnym roku kalendarzowym.

Program opracowany przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Libiążu

Pod redakcją:

Beata Smalcerz

Dominika Osadzińska.